

REBELL

Nr. 1, 1989 • 22. årgang • Pris: 15 kr.

**FRA
ANGST
TIL
AKSJON**

FIGTH BACK

By day I live in terror
By night I live in fright
For as long as I can remember
A lady don't go out alone at night, no no,
A lady don't go out alone at night.
But I don't accept the verdict
It's an old rule anyway
Cause now a days a woman
Can't even go out in the middle of the day, oh no.

And so we got to
Fight back in large numbers
Fight back
I can't make it alone
Fight back
In large numbers
Together we can make a safe home
Together we can make a safe home

Women all around the world
Every color, religion and age
But one thing we all got in common
We can all be battered and raped

We can all be battered and raped

Some have an easy answer
Bye a lock and live in a cage
But that don't deal with my anger
And it don't come close to my rage
By day I live in terror
By night I live in fright
For as long as I can remember
A lady don't go out alone at night, Fight back!
A lady don't go out alone at night, Fight back!

And so we got to
Fight back in large numbers
Fight back
I can't make it alone
Fight back
In large numbers
Together we can make a safe home
Together we can make a safe home.

Skrevet og sunget av Holly Near
på platen «Min søsters stemme, international
kvinde musikfestival 78.»

TA NATTA TILBAKE!

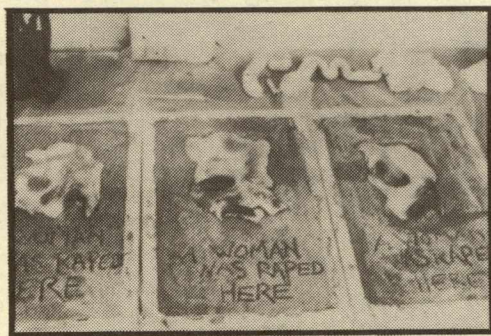
Det begynner å bli seint. På tide å begynne å tenke på hjemturen. Har allerede utsatt det i over en time. De fleste busse- ne har sluttet å gå for lenge siden. Det er en buss jeg kan ta, men da må jeg gå et stykke langs den veien som er altfor øde og så altfor lang om kvelden.

Drosje kanskje..? Nei pokker heller, jeg kan ikke bruke de få pengene mine på det. Kanskje jeg heller skal overnatte hos noen av vennene mine som er her, da kan vi ta følge hjem. Men det blir forresten mye mas for jeg skal så tidlig opp i morgen og da må jeg hjem- mom å hente sakene mine først. Nei huff, det orker jeg ikke. Jeg får heller ta den bussen. Jeg har jo tross alt gjort det tusen ganger før. Jeg sier takk for meg og stikker for å rekke den neste bussen.

Jeg nærmer meg etterhvert holdeplassen der jeg bor, og skal av. Det er bare meg og tre andre mannfolk igjen på bussen. En av dem er ganske pussa. Jeg håper og håper at de ikke

skal av på samme holdeplass som meg. Isåfall det er det verste. Jeg venter i det lenste med å trykke på stopp-knappen for at ikke noen av dem skal planlegge å gå av på samme stopp som meg.

Bussen stopper og jeg reiser meg. En av de andre reiser seg også, og vi to går av. Jeg går håper jeg at to av dem går av og ikke bare en,

sakte for at han skal gå foran meg. Og han vender nesen mot venstre og går motsatt retning enn den jeg skal. Heldigvis. Etter vel ti

minutters pust og pes er jeg hjemme.

Dette var ikke en fortelling fra en gang i mitt liv. Dette var og er en hverdagslig historie for alle kvinner. Hver eneste dag kommer det tidspunktet når man må dra hjem. Og energi i tonnevis ødsles vekk på å planlegge ferden.

Dette er dagligdagse begrensinger i en kvinnes liv. Vi går aldri ut aleine om kvelden og natten hvis vi ikke må. Og vi tar ikke den raskeste veien, vi tar den tryggeste. Vi går ikke bare på måfå for å ta en buss hvis det skulle dukke opp en, vi planlegger alt ganske så nøye hvor vi ferdes på nattetimene. Og må vi gå et stykke aleine i mørket så går vi ikke i egne tanker og nyter stillheten eller ser på stjernene. Nei, da snur vi oss fire ganger i minuttet for å se om det kommer noen etter oss som vi ikke har hørt, til tross for at vi har ørene på stilker. Også tenker vi på alle de voldtektene som blir begått. 5000 voldtekter anslåes det at det blir begått i løpet av et år.

Vi går heller ikke og plystrer eller synger.

Ta natta tilbake-tog har blitt en viktig del av

Vi gjør oss mest mulig usynlig slik at ingen i nærheten skal oppdage oss.

De fleste unge jenter lærer seg ganske tidlig å ta sine forhåndsregler. Vi leser tidlig om voldtekter og drap, kanskje om din egen venninne. Vi opplever å bli tilsnakket på gaten av ukjente menn. Men hva skal man gjøre med dette? Skal man fortelle til sin lille datter på åtte, at hun kan risikere å bli voldtatt? At hun aldri må snakke med fremmede menn? At hun aldri må stole på noen? Et liv fullt av slike begrensinger er umenneskelig.

Vi kan ikke kjempe for vår frihet gjennom angst. Istedenfor å leve i redsel, må vi bygge opp selv tilliten og motet vårt, for å kunne gjøre opprør. Og vi må lære å forsvare oss. I tillegg er det også viktig at vi retter krav til myndighetene i Norge om at de må ta denne saken alvorlig. De har et ansvar for å beskytte oss som lever i dette landet. Når en voldtektsmann blir dømt til kanskje ett års fengsel, hvis han i det hele tatt blir dømt, mens andre forbrytelser kan bli dømt med opptil flere ti-

FOTO: BERNT EIDE

markeringen i forbindelse med kvinnedagen. Her er et stort tog samlet til appell i Oslo sentrum, 1985.

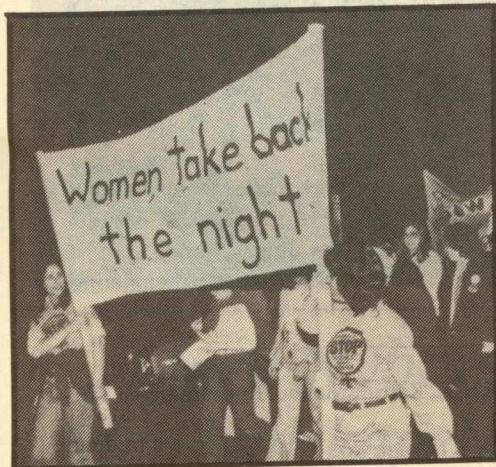
års fengsel, så viser det hvor lite alvorlig en voldtektsforbrytelse blir regnet for å være.

For omkring et år siden oppsumerte politi-

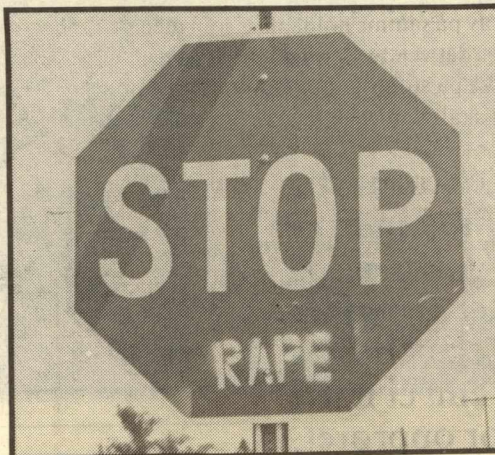
etter at det var blitt mørkt. I voldtektssaker har det også ofte blitt fokusert på at offeret var lettkledd og kunne virke utfordrende på gjerningsmannen.

Begge disse to synene vitner om lav respekt for kvinners rett til å kunne bevege seg fritt på lik linje med det som menn alltid har gjort uten å frykte noe. Det vitner om at det ikke blir sett på som et stort nok problem at enhver kvinne som går ute om natten kan risikere å bli voldtatt og kanskje også drept.

Og det er ikke bare et problem for kvinner alene, det er da også et problem for menn. For det er faktisk slik at i mørket så er alle katter svarte. Kvinner kan ikke vite på forhånd hvilke menn som vil voldta og hvilke som ikke vil det. Og dette burde ikke være noe stort pluss for en mannsrolle. Det burde bety for enhver mann at dette er noe vi må gjøre noe med. Også for de som allerede har blitt voldtektforbrytere, for heller ikke de ønsker å være det eller bli sett på som en overgriper.

et at det hadde vært en dramatisk økning i antallet voldtekter. Og politiets kommentar til dette var at jenter sjøl måtte ta konsekvensene av en slik utvikling, og ikke gå ut aleine

For å sette det hele veldig på spissen så ville det vel heller være mer naturlig å nekte menn å gå ut etter mørkets frambrudd. For når ble det riktig rettspraksis å sansjonere eller straffe offeret i en sak?

På Nordisk Forum i sommer ble dette emnet ivrig diskutert blant de unge jentene. Og noen av dem mente at det var på tide at regje-

ringen og politiet i Norge begynte å ta ansvar for å beskytte kvinner mot voldtekt. Et mulig tiltak mente de kunne være at politiet inngikk en avtale med drosjeselskapet om at jenter skulle få billig drosje etter at det var blitt mørkt ute. På den måten kunne de få gjennomført det som er oppgaven deres, nemlig å sørge for at alle skal kunne ferdes trykt til alle døgnetts tider.

Det vår oppgave må være i forhold til dette er å protestere mot at kvinner ikke blir tatt på alvor. Vi må kjempe mot å bli usynliggjorte, hvilket som ville være konsekvensene dersom vi skulle følge politiets råd om å holde oss inne. Hvor mye bedre ville forholdet mellom kjønnene bli ved at vi fikk fjernet voldtektsstatistikken på den måten?

Vi må stå sammen å kreve at natten også skal være vår! Vi må ta natta tilbake så ofte vi bare orker, slik at det blir et synlig problem for flere enn det tydeligvis er i dag. Vi gir oss ikke!

KATRINE MALMO

REBELL

■ ■ ■ RUTE 80 har gått over i historia. Det bladet du nå holder i handa er første nummer av ungdomsmagasinet Rebell.

Det er flere årsaker til navnebyttet: Mens Rute 80 var et navn skapt under inngangen til 80-åra, nærmer vi oss nå et nytt tiår. I tiåret som ligger foran oss blir det ikke mindre nødvendig å gjøre opprør enn i det tiåret som snart har passert. Som et magasin som stiller seg på opprørs side ønska vi oss et navn med skarpere kanter, hvor det vi står for klarere kommer fram.

I leksikon blir en rebell forklart å være en person som setter seg opp mot foresatte, gjengse meninger og vedtatte skikker. Det kan også være et utgangspunkt for hva slags type magasin Rebell-redaksjonen har som mål å lage.

■ ■ ■ Rebell vil sjølsagt være farga av tilknytninga til Rød Ungdom når det gjelder standpunkter og de sakene vi tar opp. Men målsettinga vår er ikke å lage en Rød Ungdom-løpeseddel i magasinformat, men et allsidig, lesverdig og radikalt ungdomsmagasin som er interessant for forskjellige typer ungdom.

De siste åra har forskjellige opprørsbevegelser vokst fram på mange områder, som i miljøkampen og kampen mot rasisme. I disse bevegelsene er ungdom ei drivende kraft. Vår ambisjon er også et magasin hvor radikale strømninger og opprørsbevegelser får spillerom i spaltene; et sted hvor synspunkter kan fremmes og debatt reises om retninga på de kampene som føres.

■ ■ ■ VI SATSER på at Rebell får lengre levetid enn Arbeiderpartiets vittighetsblad av samme navn, som gikk inn etter knappe ett års utgivelse i 1922.

For mens kunnskapen og teknologien gjør det mulig å skape en verden som er fornuftig for flertallet, er kapitalisme og imperialism — undertrykking og utbytting — navnene på den tida vi lever i. Å rebellere betyr å gjøre opprør, står det i Arbeidernes Leksikon fra 1936. Siden den gang har vi mer enn et halvt århundre med nye argumenter for opprøret. Vi håper å bidra til at det vokser og utvikler seg.

REBELL-REDAKSJONEN

Forsidebilde: Karl Gorwitz, HERA

INNHold

NATTA TILBAKE

«Ta Natta Tilbake»-demonstrasjoner har blitt en fast del av markeringa av den internasjonale kvinnedagen — 8. mars..... s. 2

RUBBEL OG BIT

Vårt kulturelle alibi, med musikk og tegneserier, bøker og poesi, pluss meldinger fra fronten ute og hjemme. s. 8

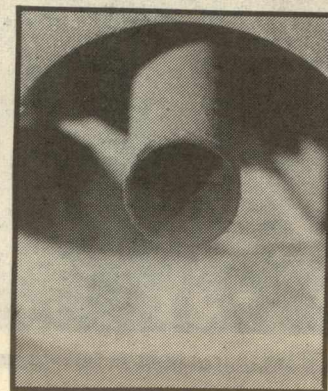
TROPICANO

Hot Club Tropicano i Oslo: Svart musikk får svetten til å renne når massene samles på dansegolvet. s. 13

TEMA: MILJØ

I stadig raskere tempo drepes kloden vi bor på. Finnes det en veg vekk fra den totale miljøkatastrofen?..... s. 18

FORØVRIG

Marit Nyborg, leder i Natur og Ungdom..... s. 5
Randa. Okkupert Palestina s. 12
SOS rasisme s. 15
Privatisering av skolen..... s. 17

Redaksjon dette nummer: Leif Steinholt (redaktør og ansvarlig utgiver), Katrine Malmo, Rune Endresen Ytreberg, Nicolay Bochevink Johansen og Anita Hanebo.
Lay-out: Jorunn Storehaug og Leif Steinholt. Sats og trykk: A.S./K.S Duplotrykk.
Adresse: Rebell, Postboks 4702, 0506 Sofienberg, OSLO 5. Telefon (02) 37 73 50. Abonnement kr. 50,- pr. år.
Signerte artikler står for forfatterens egen regning og behøver ikke være sammenfallende for Rød Ungdoms syn. Ettertrykk tillatt hvis kilde oppgis.
Rød Ungdom, Pb. 610 Sentrum, 0106 OSLO 1. Tlf.: (02) 37 73 50.

Marit Nyborg har lav stemme og holder hendene i ro når hun snakker. Men budskapet til Natur og Ungdom-lederen er høgrøsta nok: — Det jeg er mest redd for er at vi har så dårlig tid; at det haster så jævlig. Om ti år kan det være for seint å redde miljøet.

rundt om i landet, og det betyr flere aktive medlemmer, sier Marit.

DET Å TA OVER

Disse medlemmene var det som valgte Marit Nyborg til leder på NUs landsmøte i januar. Siden da har hun stadig vært å se i avisenes spalter. Miljø er «godt stoff», og NU en frisk organisasjon i vekst som tar kontroversielle standpunkter. Men posisjonen som mediaperson er ikke den hun trives best i.

For Marit Nyborg er organisasjonsmennesket som har jobba jevnt og trutt i NU-organisasjonen siden hun ble medlem i 1979: I lokallag, som sentralstyremedlem, nestleder, og nå — leder. For tida holder hun på å skrive studiesirkel for NU. Med så mange nye medlemmer er det behov for skolering.

«Et praktisk menneske» og «flink til å organisere» er karakteristikk vi får fra ei som kjenner Marit godt — og karakteristikk hun sjøl går

mindre at det er ting de ikke behersker.

MILJØ-FRAMTID

Marit Nyborg mener det er forholdsvis tilfeldig at hun har endt opp som leder i Natur og Ungdom. Hun har ei storesøster som var aktiv NU-medlem, og som hun gir mye av æra for at hun ble med sjøl. I familien er de to søsken til, far er fysiker og mor lege. Barneskoa ble slitt ut på landsbygda, på Ås et stykke utafor Oslo.

Når Marit Nyborg ikke er NU-leder, studerer hun geofysikk ved Universitetet i Oslo. Hun prøver å være på Blindern fra om morgenen til i to-tre-tida. Men lederjobben tar mesteparten av tida, som det gjør for de andre som sitter i ledelsen.

Målet med studiene er å ta hovedfag i oceanologi.

— Det er et fag som bl.a. kan brukes til kartlegging av havforurensing, forteller Marit.

Miljøretta arbeid i uoverskuelig framtid, med andre ord. Hva mener Marit Nyborg om Norges miljøpolitikk?

— Det snakkes om at Norge er et foregangsland; alle partiene sier det. Men det som føres, er en politikk for å sette plaster på sårene. Vi kan f. eks. se det på samferdselspolitikken, hvor det skal settes katalysatorer på bilene —

samtidig som det skalskje ei kjempeøkning av biltrafikken.

Politikerne er ikke villige til å la miljøet være grunnlaget for viktige valg.

— *Hva synes du om miljørapporten til Brundtland-kommisjonen, som vår egen statsminister har satt navnet sitt på?*

— Den er ikke så verst til å være en slik type rapport. Men den følges jo ikke opp i det hele tatt. Skulle jeg skrevet den sjøl hadde den vært skarpere. Men man kan jo ikke forlange hva som helst av politikere...

— *Er du pessimist eller optimist på miljøutviklinga sine vegne?*

— Jeg er pessimist — som prøver å tro at det skal gå bra. Det jeg er mest redd for, er at vi har så dårlig tid, at det haster så jævlig. Om ti år sier kanskje politikerne det samme som vi sier nå, men da kan det være for seint.

VITSEN MED Å KJEMPE

— *Synes du at det er problematisk å ha et pessimistisk utgangspunkt — for hva er vitsen med å kjempe hvis det ikke går alikevel?*

— Jo, klart, men vi kan ikke sette oss ned og se på at verden går under, og ikke gjøre noe.

Et praktisk og jordnært ståsted, med andre ord, «det er for jævlig og vi må gjøre noe med det». Et stikkord for Marit er at hun ikke er fanatisk, har vi fått høre. Men hva er Alternativet?

I Klassekampen har Marit hevdet at hun ikke tror at det er mulig å berge miljøet under dagens samfunns-system; at det er vanskelig å

kombinere miljø med et system hvor det at noen skal tjene penger styrer. Er hun en slags sosialist?

— Jeg er radikal. Men jeg føler ikke at jeg helt passer inn i noen retning.

— *Er det ikke en fare for at miljøengasjementet bare blir retta inn på konkrete saker, og så mangler man et helhetlig alternativ å sette i stedet for det som er?*

— Jeg ser det problemet. Når du jobber med miljøvern er det lett at du blir opptatt av f.eks. et kloakkanlegg — men du må ha perspektiver på lang sikt. Men sjøl har jeg ikke noe svar. Jeg vil kjempe for at det skal bli bedre, men veit ikke hvor utviklinga går.

Marit vil ikke peke på spesielle ting ved sosialismen som hun er uenig i. Det går mer på en tenkemåte som hun ikke føler seg hjemme i. Hun trekker litt på det:

— ... det blir liksom — det hender jeg snakker med kommunister som sier at det ikke er så viktig å arbeide med miljøvern i dag, for problemene blir løst under sosialismen. Og hvis man ikke ser at det er ei motsetning mellom miljøvern og at folk skal få det materielt bedre, ser man ikke sammenhengen. Jeg tror det er riktig å senke forbruket også for arbeidere, sier Marit, og gjør det klart at hun ikke er tilhenger av nullvekst, men «nedovervekst». I noen saker mener hun at NU kan alliere seg med fagbevegelsen, men skal man få til miljøvern vil det alltid være ting som går ut over arbeidsfolk.

— *Hvem er NUs viktigste alliansepartnere?*

— Det varierer fra sak til sak. Hvis vi jobber med forbrukerpolitikk er det viktig å jobbe sammen med Husmorforbundet. Når vi har engasjert oss for jernbanen har vi samarbeida med Jernbaneforbundet. I andre saker kan det være lokale velforeninger. Det viktige er å engasjere de menneskene som ei konkret forurensing går ut over.

— *Hva synes du om De Grønne?*

— De synes jeg har lite perspektiver, og mer sammenraska hauger og rot, svarer Marit, og gjentar at det er ingen partier hun har falt spesielt for, sjøl om hun stemmer når det er valg. Og som NU-leder er hun veldig på vakt mot å bli tatt til inntekt for et spesielt politisk syn.

— Men det er klart at vi ofte blir beskyldt for å være venstrevridd.

«VENSTREVRIDD»

Disse beskyldningene kommer neppe til å avta etter NU-landsmøtet i januar. «Dagens internasjonale maktstruktur gjør at i-landa fremdeles kan undertrykke og utbytte menneskene og drive rovdraft på miljøet i den 3. verden» er ei ny formulering i NUs miljøpolitiske plattform, og organisasjonen vedtok å si nei til norsk medlemskap i EF — som Marit er mot først og fremst fordi det står for økonomisk vekst på bekostning av resten av verden.

— *Hva svarer du når folk beskylder NU for å være venstrevridd?*

— Jeg svarer at vi er radikale ut fra at vi vil ha store forandringer. For hvis vi skal ha en miljøvennlig verden, trengs det store forandringer. Samtidig sier jeg at vi er partipolitisk nøytrale.

— *Går det an å være medlem både i Unge Høyre og i Natur og Ungdom?*

— Ja, i prinsippet går det an, og vi tar også mot borgerlige medlemmer. Personlig har jeg vanskelig for å se hvordan det lar seg kombinere. Det som ofte skjer er jo at folk blir mer radikale av å være med i NU.

— *Har det skjedd ei radikalisering og politisering av NU de siste åra?*

— Vi har utvida begrepene for hva som er miljøvern. NU for 20 år siden sa ikke mye om «internasjonale maktstrukturer» — da gikk det mest på «natur». Men det er viktig å se ting som en helhet. Vi kan f.eks. ikke få ei fornuftig utvikling i den tredje verden så lenge som landa der har milliardgjeld til industrilanda. Når det gjelder EF-standpunktet hadde jeg venta mer motstand i organisasjonen, og at flere ikke ville ta stilling, men det gikk gjennom med overveldende flertall.

Om landsmøtevedtaket mot EF ikke førte til bruduljer innad i NU, provoserte det i alle fall Den store sol i Akersgata, Aftenposten-redaktør Egil Sundar, som fortsatt er plaga av mareritt etter at EF-tilhengerne tapte folkeavstemninga i 1972.

Sundar skjelte ut NU på lederplass, og det tok NU ti dager å få et svar på trykk — etter at det hadde kommet i retur fra Aftenposten to ganger. Derav Sundars prominente andre plass på NUs nidstang.

— Når slike ting skjer, føler jeg at vi blir tatt alvorlig, hvis ikke ville ikke Aftenposten reagere sånn som den gjorde. Det har også vært ei forandring for NU: Nå blir vi tatt mer seriøst, sier Marit, og mener det har størst sammenheng med at de har klart å komme med velbegrunna utspill.

— Jeg tror folk skjønner hva vi mener, og at vi har gode grunner til å mene det, sjøl om de ikke er enige med oss, sier hun.

VERDENSBANKEN

— *Representerer EF-vedtaket ei slags skillelinje i hva slags saker NU jobber med?*

— Ja, på en måte. Men vi har også jobba med kritikk av Verdensbanken det siste halve året, og det er heller ingen typisk miljøsak i NU.

Utgangspunktet for NUs engasjement mot Verdensbanken er et gigantisk prosjekt for utbygging av vannkraft i regnskogen i Brasil. Til sammen er det planlagt 135 nye dammer som skal gi energi til ei enorm industriutbygging i Nord-Brasil. Utbygginga fører til at over en halv million mennesker, hovedsaklig urbefolkning, må tvangsflyttes, og 250 000 kvadratkilometer regnskog blir rasert.

NU-landsmøtet krevde at Norge går mot at Verdensbanken gir lån til dette prosjektet, og at Norges stemmegivning i Verdensbanken blir offentlig kjent. Norge stemmer gjennom en nordisk representant, og det norske synet har til nå blitt unndratt offentlighet.

— Åtte prosent av Norges bistandsmidler går gjennom Verdensbanken, og ingen diskuterer hva disse pengene brukes til. At norske bistandsmidler brukes til å ødelegge

Lavmælt høgrøsta

OVER MARIT NYBORGS skrivebord på kontoret til Natur og Ungdom (NU) henger NUs nidstang. Øverst troner et bilde av politiet i full stridsmundur utafor lokalene til Sør-Afrika-konsul Willem Bosman på Jar (og med ring rundt hjelmen til en av politifolka, med pil og påskrifta «særlig han»).

Deretter følger Aftenpostens redaktør Egil Sundar, den kristne avisa Dagen ved redaktør Finn Jarle Sæle og fotograf Ulleberg (som sendte politiet bilder fra «smørsyreaksjonen» mot møtet til anti-abort-organisasjonen «Ja til livet»), apartheid-konsul Bosman himself, og til slutt — på en god femteplass: «Hele det møkkete systemet».

Og det er nettopp hele det møkkete systemet NU-leder Marit Nyborg (22) og hennes 6 500 medlemmer har tatt opp krigen mot. Skjønt — formuleringa «hennes medlemmer» vil nok Marit protestere mot.

— Mange av de nye NU-laga blir oppretta helt spontant. Vi kan få en telefon som sier «hei — nå har vi danna Malvik Natur og Ungdom», forteller hun.

De siste åra har det blitt mange nye «Malvik Natur og Ungdom». Fra 3 000 medlemmer i 1987 til 6 500 i 1989 er det godt over ei fordobling.

— Men det mest imponerende er at vi har fordobla antallet lokallag det siste året. Nå har vi 80 lokallag

god for. Den forrige NU-lederen, Marianne Gjerv, var mer av et utadretta mediamenneske som fikk gode oppslag i avisene. Så føler Marit det som tyngende å komme fram i skyggen av en leder med mediatekke?

— Jeg var nok litt redd for det i begynnelsen. Men det har ikke vært noe problem. Dessuten er vi flinke til å dele på oppgaver i sentralstyret. Å reise rundt og holde foredrag er det andre som tar seg av, svarer hun.

I sentralstyret er sju av ti medlemmer nå jenter, inkludert begge nestlederne.

— *Tror du dette har noen sammenheng med at det vi kan kalle kvinneverdier og miljøspørsmål begge handler om å ta ansvar for liv; om såkalte «myke» verdier?*

— Hvis vi ser på lokallaga er det ikke den samme tendensen der. Jeg hadde venta å se det i resten av organisasjonen hvis det var sånn. Men det har skjedd ei forandring i NU, hvor vi har kommet vekk fra at jenter ikke tror at de kan klare ting sjøl. Dessuten har jenter mer pliktfølelse. Halvparten av guttene i det forrige sentralstyret slutta på siste landsmøte, mens alle jentene fortsatte.

— *Fungerer en jenteledelse mer demokratisk enn en gutteledelse?*

— Jeg tror den kan være det. Jenter er mindre bevisst på å eksponere seg sjøl enn gutter. Og vi er flinkere til å snakke med hverandre om vanskelige ting. Gutter innrømmer

regnskogen i Brasil er ganske hårreisende, sier Marit.

Høsten to år tilbake reiste Marit rundt i Latin-Amerika, og besøkte Nicaragua, Costa Rica, Cuba og Peru.

— Jeg var sjøl i regnskogen i Peru, og det er klart at da får du et anna forhold til den. Et sted dreiv Shell med leiting etter olje, og jeg kunne se hvordan området ble ødelagt, forteller hun.

— *Jobber NU mye i forhold til internasjonale kontakter?*

— En del. Når det gjelder Brasil er vi med i et internasjonalt nettverk som har kontakter i landet. Og vi deltar i European Youth Forest Action, som arbeider mot skogsdøden i Europa. Men slikt arbeide er dyrt og vanskelig. Og NU er veldig annerledes enn de fleste miljøorganisasjonene for ungdom i andre land. De vi har kontakt med jobber mer med feltbiologi; drar på turer i skogen og teller barnåler og sånt, sier Marit, med ei tynn stripe dårlig skjult ironi. Det var den måten Natur og Ungdom fungerte mer på i tidligere år.

— Det er viktig å ha et forhold til naturen. Men vi kan ikke ha et passivt forhold til naturen når den er så trua som den er, sier hun.

10 000

MEDLEMMER

— *Er du sjøl et naturmenneske som liker å gå på fjellet og i skauen?*

— Jeg er glad i å være ute, men nå blir det ikke så mye. Når du bor i Oslo er det tungvint; det blir et tiltak å planlegge og organisere. Det savner jeg heimefra, at man kunne gå over jordet og ha fem minutter til skauen.

Marit veit ikke helt hvor hun skal gjøre av seg når hun går av for aldersgrensa i Natur og Ungdom — som er på 25 år, og fører til stor gjennomtrekk i organisasjonen. Hun har jobba litt i forhold til Sør-Afrika, og kan tenke seg å arbeide med flyktningepolitikk. Men når det gjelder miljøkampen:

— Bellona jobber på en anna måte enn oss, og Naturvernforbundet (som er NUs «moderorganisasjon») er for redd for å miste noen av sine 30 000 medlemmer. Av og til synes de at vi går over stakk og stein, og da vi okkuperte miljøvernministerens kontor mente de at vi gikk for langt.

Men før Marit er ferdig i NU har organisasjonen etter alle solemerker blitt enda større. Sjøl synes hun ikke 10 000 medlemmer høres urealistisk høyt ut.

— *Til nå har dere vært aleine på banen som miljøorganisasjon for ungdom. Dere er ikke redd for å drukne etterhvert som miljø blir enda mer «in», og partiene inkluderer mer miljø i programmene sine?*

— Nei, jeg tror ikke det. Det er vi som har tilbudet om aktivitet til de som er miljøengasjert, svarer Marit.

Hva lokallaga skal prioritere bestemmer de sjøl; ofte er det gjennom avisene at NU-ledelsen får vite om aksjoner som lokale aktivister har satt i gang.

— Det er bra at folk gjør ting sjøl uten at vi forteller det, sier Marit, fortsatt uten å heve stemmen for mye — den lavmælt høgrøsta lederen i Natur og Ungdom.

LEIF STEINHOLT

FOTO: HALVOR BJØRNGÅRD

RUBBEL OG BIT

Rebell

1989-utgaven av **Rebell** er ikke den første: I 1921 kom vittighetsbladet **Rebell** ut, utgitt av det på den tida revolusjonære Arbeiderpartiet. **Rebell** ble satt i gang som rival til et anna vittighetsblad, **Hvepsen**, som ble starta allerede i 1905.

Initiativtakere til **Hvepsen** var framstående tillitsvalgte i fagbevegelsen, og bladet fikk raskt stor popularitet. **Hvepsen** hadde som motto «Stikke, smile, aldri hvile», og stakk gjorde det — både til høyre og venstre, men mest mot folk høyt på strå i samfunnet.

Da **Rebell** så dagens lys i 1921 var det fordi Arbeiderpartiet følte behov for en konkurrent til **Hvepsen**, som støtta sosialdemokratene. (Norges Sosialdemokratiske Parti brøt ut av Arbeiderpartiet i 1921 på grunn av APs støtte til Sovjet. De to

1921: Første nummer av vittighetsbladet **Rebell**. Kom ut 24. september 1921.

gikk forøvrig sammen igjen seks år seinere). Og **Rebell** ble da også først og fremst prega av klassekamp og krasse utfall mot all urettferdighet i samfunnet. Men bladet ble aldri noen suksess; en litt dyster og «svart» humor slo ikke altfor godt an hos leserne. Dermed ble levetida kort: Etter omlag ett års utgivelse gikk **Rebell** inn i 1922.

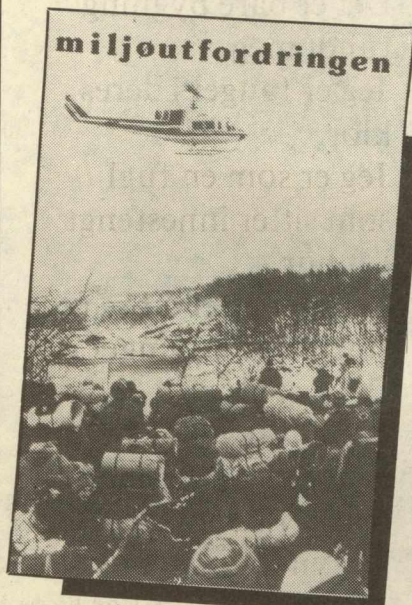
63 år seinere håper vi at det bladet du nå holder i handa får noe lengre levetid. Sjøl om vi skriver om klassekamp og urettferdighet.

Miljø-lesestoff

Miljø er ei heit politisk sak for tida, noe vi også markerer i dette nummeret av **Rebell**. I den anledning er det sjølsagt mange som er ute og markedsfører sine mer eller mindre velbegrunna syn på hvordan miljøkrisa kan løses. Her skal vi nøye oss med markedsføring av noe av det mer matnyttige om temaet som vi har vært borti i det siste: Det dreier seg om fornuftig lesestoff.

«Miljøutfordringen» er «et studieopplegg om rød miljøpolitikk» utarbeida av **RV/AKPs arbeidsgruppe for miljøpolitikk**. Heftet er på 66 sider med sju studiemøter, men man kan gjerne lese det på egen hand. Kapitlene er delt opp i kortere oversiktsartikler til hvert enkelt kapittel-tema og fordypningsstoff til de forskjellige temaene.

Foruten å gi en grundig gjennomgang av de miljøproblemene

LESVERDIG 1: «Miljøutfordringen» av AKP og RVs arbeidsgruppe for miljøpolitikk.

verden står overfor, tar heftet spesielt opp spørsmål knytta til sosialisme og økologi, og forholdet mellom miljøkampen og kampen til arbeiderklassen.

«Også under sosialismen vil det være en innebygd konflikt mellom miljøvern og folks behov for materiell velferd», skriver hefteforfatterne, og inviterer leserne til å være med på utforme svar på denne problemstillinga.

Paul Chaffey, leder i Sosialistisk Ungdom, har skrevet boka «Grønn framtid?». Boka, som er på 100 si-

LESVERDIG 2: «Grønn framtid?» av Paul Chaffey, leder i Sosialistisk Ungdom.

der med ryddig lay-out og sjølsagt er trykket på klorfritt, miljøvennlig papir, kan sees på som et kvalifisert innlegg i alle forsøkene på å profilere «miljøpartiet SV».

Men det er ei grundig og informativ bok Chaffey har prestert. Han tegner opp et dystert framtidsbilde dersom miljøutviklinga fortsetter i den leia den har nå, og setter miljøkrisa i sammenheng med utbyttinga av den 3. verden. Forøvrig merker vi oss verken RV eller AKP

nevnes i kapitlet som tar opp de forskjellige partienes miljøpolitikk.

I et eget kapittel om «En sosialistisk miljøpolitikk» argumenterer Chaffey mot å stille «nei til vekst» som parole; verdt å merke seg i ei tid da krav om «nullvekst» eller «nedovervekst» bringes på banen av den grønne bevegelsen.

Lesestoffet kan bestilles fra henholdsvis RV og SV, og er en vettug måte å bruke pengene på

Anti-trikk

Dette får bli nok miljø-reklame til SV for denne gangen. For vi har så langt ifra glemt SVs rolle i den såkalte trikkesaka i Trondheim, hvor SVs kommunestyregruppe sto i

GLIS: Erik Solheim, toppkandidat i Sør-Trøndelag: Smiler han etter valget?

spissen for å begrave byens trikkerte året etter at millionsummer var bevilga til å ruste opp trikken; noe som sjølsagt førte til kraftig folkelig motstand for å forsvare et miljøvennlig kollektivtilbud, og at ei egen «trikkeliste» ble valgt inn i kommunestyret.

Under høstens stortingsvalg er SV-leder **Erik Solheim** — som oppfatter seg sjøl som landets ledende miljøpolitiker for tida — toppkandidat for SV i Sør-Trøndelag. Når trikkesaka bringes på bane skulle det dermed ligge an til spreke politiske spagater fra Solheim, og en lystelig valgkamp for trønderne.

Politisk lik

AUF — Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon — har nylig hatt landsmøte. Og kursen er klar: Fortsatt å være en lojal støttespiller til statsministeren og AP-regjeringa. Hvis vi skal ta den tradisjonelle erklæringa om at **AUF** skal være «Arbeiderpartiets salt» på ordet, sitter vi igjen med usedvanlig utvanna føde.

For temmelig nøyaktig 20 år siden kom **Rebells** forløper **Ungsosialisten** nr. 1/1969 ut, den gang organ for **SUF** (m-l). Da som nå hadde **AUF** nylig avslutta sitt landsmøte. **Ungsosialisten** siterer

BENDIK 89

AUFere som meldte seg ut av organisasjonen etter landsmøte, og deres konklusjon er krystallklar:

LINJA: *Ungsosialisten* nummer 1/1969 — med klare linjer, også mot **AUF**.

«DNAs ungdomsorganisasjon (er) et politisk lik, og å arbeide fortsatt innenfor **AUF** vil være politisk nekrofil».

Noe å tenke på i 1989?

Sommerferie

Tidspunktet for årets beste, politiske ferietilbud er allerede klart, nemlig 23. til 29. juli. Da arrangerer nemlig **Rød Ungdom** sommerleir, hvor alle typer politisk

interessert ungdom er velkommen.

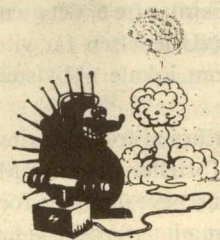
Leirsted er foreløpig ikke klart, men det jobbes med å få et sted som ikke holder dårligere standard enn Strandheim ved Slemmestad, hvor **Rød Ungdom** har hatt leir de siste åra. Hovedtema og seminarer er heller ikke avgjort, og på **Rød Ungdom**-kontoret tar man gjerne mot forslag og idéer.

Piggene ut

I 15 år har **Natur og Ungdom** hatt et pinnsvin som logo; slagordet har sjølsagt vært «Miljøbevegelsen som stikker».

Derfor har det vakt adskillig vrede i **NU**-kretser at **SV**, på jakt etter miljøprofilering, har vedtatt pinnsvinet som sin logo — og med «Bevegelsen som stikker» som et av de aktuelle slagorda.

SV-sekretær **Hilde Vogts** glimrende forsvar for **SV**-logoen er at den forestiller et piggsvin, mens **NU**s logo er et pinnsvin. Hvilket i følge alle oppslagsverk er samme dyr.

PIGGER: *NU*s pinnsvin henter fram dynamitten.

Ja, så er det mandag. Vi sit-ter samla i ei stue igjen, alle vi jentene i Jentefron-ten. Jenter helt ned i 12-årsalderen. Alle er så forskjel-lige. Noen skravler i veg mens andre mest sitter og lytter. For no-en er Jentefronten den eneste organisasjonen de er med i, mens andre har satt av denne mandagen til Jentefronten i en travel uke, No-en vet mye og har vært med lenge. Jeg kom hit som en sjenert, usik-ker jente som trodde at det egent-lig var likestilling, og ble med fordi det var spennende. Nå sitter jeg her som leder, noe jeg aldri kunne tenke meg for to år siden.

Jeg ser meg om i den koselige stua og tenker at Jentefonten gjør et viktig arbeid. Vi er ikke så store, og vi har ikke så mye penger, der-for blir det mest i nærmiljøet vi får gjort noe.

Vi arbeider for å bevisstgjøre jenter, fortelle dem om hva som f.eks. er galt med misseshow og lignende underholdning. Vi prø-ver å fjerne oss fra jenteidealet som vi ser overalt reklame, media osv., og vise hverandre at det ikke er utseendet som er det viktigste. Gjennomskue modellene i «Det Nye» og tenke at håret deres har permanent, ansiktet deres bærer et tykt lag med sminke som skjuler alle personlige trekk, og at de fær-reste kan være like slanke som dem uten å slanke seg en del. Vi vil lære jenter å være stolt og glad over kroppen sin, og at de er flotte akkurat sånn som de er.

Jentefronten er et sted hvor man kan være seg selv, lære å bli mer synlige, få mere mot til å ta opp diskusjoner og få mere kunn-skap om hvordan kvinner har det andre steder i verden, få mere kunnskap i forhold til jenter og utdanning og hvordan pornoen er en del av en ond sirkel i et manns-dominert samfunn.

Jentefronten er et alternativ for de som har lyst til å drive med noe spennende, et tilbud for dem som har lyst til å drve med jentekamp. Vi har møter hver mandag, hjem-me hos en av medlemmene eller i

et lokale hvis vi får leid ett. På møtene har vi en innledning om et tema og diskusjon etterpå. Av og til har vi invitert en innleder og av og til holder en av oss innledning. Vi står på stand og deler ut løpe-sedler.

Som oftest står vi på stand for å reklamere for oss selv, men ikke bare det. I fjor f.eks. jobbet vi en del for Kvinnefronten i Tønsberg og samlet inn penger til dem. De var i rettssak mot Scan-Thai og Ivar Larsen. Ivar Larsen hadde saksøkt Kvinnefronten i forbin-delse med noe de hadde sagt om Scan-Thai og sexreiser. Kvinne-

Maria Bjørkheim er leder i Jen-tefronten i Oslo.

FOTO: LEIF STEINHOLT

fronten trengte støtte og vi i Jente-fronten syntes det var viktig å hjelpe dem.

Vi har også vært med på en del aksjoner, spesielt var vi med på aksjoner mot misseshowa som blomstra i fjor vår.

Jentefronten har sin egen Jen-tefront-parole, den er ganske ny og vi har bare fått brukt den en gang i en demonstrasjon.

Når vi vil ha litt ekstra penger i kassa har vi kakelotteri eller kake-salg. Vi stiller oss opp på et høvelig sted og selger kaffe, boller og ka-ker til folk som kommer forbi. Vi har også støttetiere som vi selger

for å få inn litt ekstra penger. (Kjøp en neste gang du får mulig-herten!)

Vi diskuterer ikke hele tiden. Hver sommer har vi avslutnings-fest og nå har vi planer om å lage en litt spennende og uvanlig fest. Vi har også hatt en koselig hyttetyr med temaet PORNO. Istedenfor å høre en innledning om porno, kjøpte vi inn en del blader. Alt fra Alle Menn til Hjemmet og Ro-mantikk. Etter å ha lest disse bladene diskuterte vi hva vi hadde sett og hvilken likhet bladene had-de med hverandre. Jeg synes dette var en smart måte å diskutere på og vi lærte mere av det enn å høre en innledning. Det var Jentefron-ten i Oslo og Jentefronten i Bærum som hadde denne hyttetu-ren sammen.

Jentefronten har jobba en del med 8. mars og Jenteinitiativ de siste åra. I år var det Jentefronten som tok initiativet til Jenteinitia-tiv -89. I Jenteinitiativet er det jenter fra forskjellige organisasjo-ner og jenter som er uavhengige som lager en egen Jenteseksjon i 8. mars-toget, hvor parolene dreier seg spesielt om jenter. Jenteini-tativet lager også et «TA NATTA TILBAKE»-tog. Det er en de-monstrasjon klokka 24.00 natt til 9. mars eller en annen kveld rundt 8. mars. Demonstrasjonen dreier seg om voldtekt og seksuallert vold.

Jentefronten blei danna i 1984. Grunnen var at det var behov for en egen jentegruppe i Kvinnefron-ten. En gruppe som dreide seg om jenter, og som tok opp jenters krav og interesser.

Ja, nå håper jeg at dette interes-serer deg som har lyst til å drive med jentepolitikk. Hvis du er opp-gitt over merkelige syn på jenter og likestilling og drittlei pornoen som en ser overalt, eller kanskje bare har lyst til å være med i en koselig jentegjeng,, så kom da vel!

MARIA BJØRKHEIM,
JENTEFRONTEN I OSLO
Jentefronten kan kontaktes gjennom Kvinnefronten, Boks 53, Bryn, 0611 Oslo 6

Hjemmet

Det er bare bygninger
rundt meg

Jeg er fanget i deres
klør

Jeg er som en fugl
som sitter innestengt
i et bur

Lengter etter å bre ut
sine skønne vinger og
fly avsted

Jeg er fanget av betong
som rager over meg og
berører det blå

Jeg vil ikke sitte og se
Jeg vil mine tanker skal bli
til virkelighet

Men jeg kan bare drømme
For jeg er fanget i betongens
klør

Jeg prøver å Klatre fra avgrunnen
men blir faget og igjen.
kastet ned

Jeg er deres fange

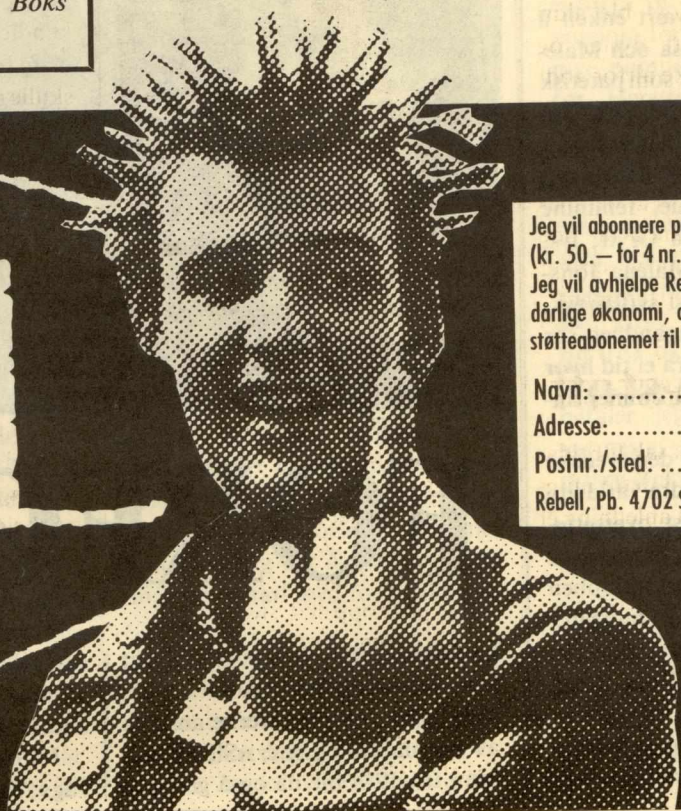
og

Jeg sitter klistret fast til asfalten

DAUD MIRZA

Diktet er hentet fra samlingen «Roser i snø». For første gang i skan-dinavisk sammenheng er det laget en samling noveller og dikt skrevet av innvandrere i Norge, Sverige og Danmark. Khalid Salimi har samlet og redigert boken som utgis på Cappelen forlag.

REBELL

Jeg vil abonnere på Rebell
(kr. 50.- for 4 nr.) ☐
Jeg vil avhjelpe Rebells
dårlige økonomi, og tegner et
støtteabonemet til kr. 100.- ☐
Navn:
Adresse:
Postnr./sted:
Rebell, Pb. 4702 Sofienberg, 0506 Oslo 5

BØKER

Dette er den type bok som får deg til å bli liggende våken hele natta før eksamen for å lese ferdig, mens tenen blir kald i koppen. Og du sovner utslitt og drømmer om folk som er levende eventyrskikkelser. Og etter at du har lest ferdig siste side, fortsetter fortellingene å svirre rundt i hodet ditt og blir en del av din egen historie.

Boka om Eva Luna er historia om fattigjenta som vandrer gjennom livet uten andre skatter enn evnen til å fortelle. Men det er også historien om mora til Eva, Conzuela, som vokser opp i urskogen, blir oppdratt til hushjelp for en eksentrisk forsker som har funnet hemmeligheten til hvordan man kan konservere lik.

Utallige adskilte historier som flettes inn i hverandre og viser seg å ha en sammenheng. Historien om hvordan Eva Luna ble unnfanget fordi moren hennes forbarmet seg over en dødssyk indianer og oppfyller hans siste ønske, om gudmoren til Eva som føder et misfoster og blir gal, om Elvira som blir Evas bestemor.

Etter at mora dør blir Eva satt til hushjelp i utallige rikmannshjem: Hos en byråkrat som gjør sitt fornedne i en plysjstol (og seinere bli minister), hos ei gammel dame med forfølgelses-vanvidd som lærer Eva å lage «den universelle materien».

Hun kommer seg vekk fra hushjelp-jobbene og flytter inn hos Madammen. Det er historier om jentene som underholder rike regjeringsmenn, til og med Mannen med Gardeniaen og Velgjøreren. Etter horeoppstanden blir Eva Luna plukket opp på gaten av kjøpmannen Riad Halabi, som blir en far for henne og innvier henne i elskovskunsten, før han sender henne bort.

kovskunsten, før han sender henne bort.

Eva Luna flytter inn med transvestitten Mimi, og har en kjærlighetsaffære med geriljalederen Huberta Naranjo, som er en gammel barndomsvenn og som drar henne inn i dramatiske sabotasjeprosjekter.

EVA

*Jorunn Jernsletten
anmelder
Isabel Allendes
siste bok;
«Eva Luna».*

Paralelt med historiene rundt Eva Lunas liv, løper fortellingen om Rolf Carle. Han vokser opp med en nazistisk og dominerende far som får medalje for utvist grusomhet under andre verdenskrig, og som tilslutt blir hengt i ett tre av noen studenter, til familiens store lettelse.

Rolf blir satt på båten til en slektning i Sør-Amerika for å skape seg ett nytt liv. Det klarer han med god hjelp av to trinne, vellystige kusiner. Han blir krigsfotograf, og slik krysser hans veier Eva Lunas.

Boka er først og fremst fortellinger om mennesker, skildringer av forskjellige livsløp og personligheter, men ikke minst også av sterke kvinnfolk. Gjennom disse menneskenes erfaringer på godt og ondt gir Isabel Allende oss ett klart inntrykk av samfunnsforholdene i ei lita bygd i Sveits, i en ørkenoase i Arabia og i Sør-Amerika.

Isabel Allende har skrevet «Eva Luna» — ei bok som får deg til å bli liggende våken hele natta før eksamen.

FOTO: LEIF GABRIELSEN

Hun viser oss Sør-Amerikas historie fra misjonærenes innhogg i Sør-Amerikas jungel gjennom diktaturvelde fram til borgerdemokrati og geriljakamp for sosialisme. Selv om virkelighet og fantasi går over i hverandre, slik at det blir uklart hva som er «historisk» historie og hva som er fri fortelling.

Etter å ha lest boka et par ganger, sitter jeg igjen med hodet fullt

av fargerike skikkelser og historier. Jeg er imponert over alle de sterke personlighetene som boka bugner over av, og begynner å lure litt på om det finnes så mange sterke og spesielle folk. Men kanskje det gjør det. Og uansett så trengs det slike fortellinger som ihvertfall gjør meg inspirert til å gjøre noe med mitt liv.

Kanskje historia til Sør-Amerika trenger å bli husket gjennom fol-

kets øyne, kanskje det er det Isabel Allende vil ha fram. I allefall håper jeg du vil lese boka hvis du er interessert i andre kulturer og er glad i gode fortellinger.

Hvis du liker boka og har lyst til å lese flere oppslukende historier, har Isabel Allende før skrevet «Andenes Hus» og «Om Kjærlighet og Skygge». God bok!

JORUNN JERNSLETTEN

PLATER

Det hadde vært enkelt å avfeie Kajsa och Malenas musikk som patetisk romantikk om Den Store Kjærligheten der Han møter Henne. Det hadde vært like enkelt si at den sentimentale, feminine sensualiteten til Kajsa Grytt, lys, svensk og fager, og Malena Jönsson, mørk og nærmest sydlandsk, er rene skjære propagandaen for et passé kvinnebilde fra ei tid hvor piker skulle vente på Drømmeprinsen på den hvite hest.

I stedet påstår jeg at den svenske duoens plate «Den andra världen» er ei av fjorårets mest oversette, noe oppsiktsvekkende få tilhørere (rundt regna 70) på Oslo-klubben Sardine's i vinter bar klart bud om.

Kajsa och Malena har bakgrunn i det svenske bandet Tant Strul, hvor de sammen med to andre jenter ga ut tre LP'er på første halvdel av 80-tallet (på den tredje var et

FORFØRT

hankjønn med i gruppa). Tant Strul kretsa også mye rundt temaet kjærlighet, og med sterke anstrøk av sensualitet og sex; «Slicka mej ren» fra 1984 ble da også gruppas

største hit, og i 1983 ble «Dunkar varmt» gitt ut som single fra den andre LP'en, «Amason».

I 1986 kom «Historier från en väg», Kajsa och Malenas første LP

Malena Jönsson (t.v.) og Kajsa Grytt har gitt ut «Den andra världen» — en av fjorårets mest oversette plater.

i duosammenheng. Den var enkelt og akkustisk instrumentert, og besto av ballader med Kajsas lyse stemme og Malenas piano som bærende elementer.

På «Den andra världen» ligger Kajsas stemme fortsatt i forgrunnen, sped og kraftfull på samme tid, og Malena leverer lyrisk piano-spill. I tillegg har de fått med seg flere blant kremen av svenske musikere i studio. Ut av dette kommer det myke ballader som smyer seg inn i øregangen med all sin vellyd. «Den andra världen» er i det hele tatt svært så smekket og smakfullt arrangert og framført, på grensa til å bli glatt, men uten å bli for polert.

Så er det Kajsa Grytts tekster. De handler altså først og fremst om kjærlighet og forhold mellom mann og kvinne. Med billedrike ord synger hun om forhold som brytes og forhold som er i emning, om lengsel, illusjoner og spirende håp. Og hele tida balanserer hun på en knivsegg hvor det å tippe over betyr å falle ned i ei hengemyr av klisne banaliteter.

Men Kajsa och Malena tipper ikke over, kanskje mest fordi de så sterkt gir inntrykk av å synge om virkelige ting. For bak Kajsa Grytts intime utleveringer opplever jeg ei ekte ærlighet, som gjør at sangene gir egne assosiasjoner og etterhvert gror inni deg.

«Den andra världen» handler også om forførelse; jeg innrømmer gjerne at jeg er forført.

LEIF STEINHOLT

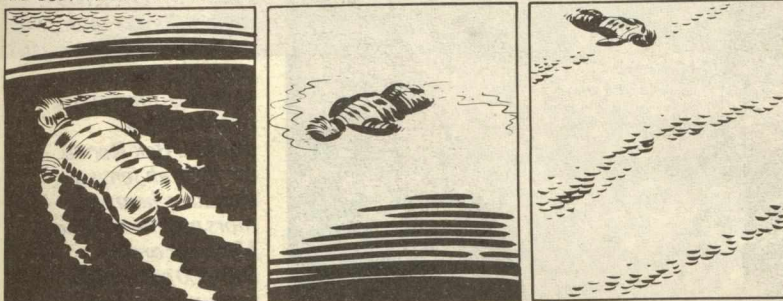
Kajsa och Malena: «Den andra världen»
Svensk EMI, 1988

TEGNE SERIE

THE WIND IS RUSHING FITFULLY OVER THE IMJIN! IT STIRKS THE HAIR ON THE BACK OF THE DEAD MAN'S HEAD!
THE WATER RIPPLES BEFORE THE WIND... LAPS AT THE SHORE... SWAYS THE BODY FROM SIDE TO SIDE!
THE FLOWING RIVER GENTLY SWINGS THE BODY OUT AWAY FROM THE BANK AND INTO THE CURRENT!

AND NOW THE CURRENT, WEAK, NEAR THE SHORE, SLOWLY TURNS THE BODY AROUND AND AROUND...
...AND IT IS AS IF NATURE IS TAKING BACK WHAT IT HAS GIVEN! HAVE PITY! HAVE PITY FOR A DEAD MAN!
FOR HE IS NOW NOT RICH OR POOR, RIGHT OR WRONG, BAD OR GOOD! DON'T HATE HIM! HAVE PITY...

...FOR HE HAS LOST THAT MOST PRECIOUS POSSESSION THAT WE ALL TREASURE ABOVE EVERYTHING... HE HAS LOST HIS LIFE!

TWO-FISTED TALES: Dette er et gullkorn fra forlaget EC, som opprinnelig stod for Educational Comics, men som etter hvert skiftet navn til Entertaining Comics.

GRØSS: Krigshistoriene er blanda drops. Noen serier fremstiller krig som gøy, fart og spenning, mens andre er antikrigs historier.

Det spiller INGEN rolle at deres FORELDRE og BESTEFØRELDRE var FØDT her, gjør det vel, John? Det som teller er at de er ANNERLEDES... og at du IKKE VIL ha dem her...

Var det din FAR, legen, som fortalte deg deg, John? Så han at de var annerledes skapt... at BLODET var forskjellig... BENBYGNINGEN... HJERTENE deres? Som LEGE burde han vite det...

Han tar samme toget som deg, ikke sant, John? Han går i samme klær, spiser samme mat, heier på samme baseball-lag. Men han er JØDE! Så du og Ed og de andre venter på ham en kveld...

GRØSS: Fornuftig utvalg av gode historier utgitt på Semic.

Børre Knudsen får barn med djevelen!

Dette kunne vi lese om i den norske skrekktegneserien Rødt, hvitt og rødt i fjor høst. Og noen oppslag i avisene på sørvest-landet blei det, de likte det ikke. Dette tegneseriebladet var imidlertid ikke noen enslig svale, det knytter an til en tegneserie-tradisjon fra førti-femtiåras USA.

Og da starter vi der, med det amerikanske tegneserieforlaget EC. EC sto opprinnelig for Educational Comics, initialene skiftet etterhvert navn til Entertaining Comics. Fra 1950 og noen år framover utga de flere tegneserier, seriehefter med navn som «Frontline Combat», «Tales From the Crypt» og «Haunt of Fear».

Tegneserier med et voldsomt innslag av vold og skrekk hadde vært i omløp i USA fra midten av 30-tallet, det nye EC gjorde var å sette disse historiene inn i ett trykt og godt amerikansk middelklasse-miljø. Og da var ikke steget langt videre, å bruke disse historiene til å si noe om USA.

Ofta var historiene dårlige, overdrivelsene groteske og ikke sjeldent reint ut usmakelige. Men innimellom finner vi gullkorn. Det gjelder spesielt de to seriene med krigshistorier, «Two-Fisted Tales» og «Frontline Combat», og kriminalskrekken i «Shock SuspenStories».

I 1954 stoppet utgivelsene av disse seriene. Det blei for mye oppstyr rundt de mest groteske heftene og salget sank drastisk. På få år blei antallet hefter redusert til ett, og det lever enda, nemlig MAD.

Krigshistoriene er blanda drops, her gjelder det å skille snørra fra barten. På den ene sida finner vi historier som framstiller 1. verdenskrig som gøy og fart og moro, i tillegg til frenetisk patriotiske historier fra den amerikanske borgerkrigen, 2. verdenskrig og Koreakrigen.

På den andre sida finner vi noen av de sterkeste antikrigs-seriene fra denne tida, de er neppe overgått før i de siste åra. Vi skal huske på at Koreakrigen foregikk fra 1950-53, og mens media jublet for de kjekke guttene som jaget kommunistene på flukt, satt det mange og husket 2. verdenskrig og visste altfor godt hva kriger egentlig går ut på.

Derfor kan vi lese historien om den amerikanske soldaten i Korea som sitter i veikanten og holder seg på magen, mens han tenker:

— Hvis, hvis jeg bare hadde snudd litt før, hvis jeg bare ikke hadde stoppet for å knytte støvlelissa, hvis bare granaten hadde falt ned litt lengre nede, hvis bare.....

I «Shock SuspenStories» er det «hverdagshistoriene» som rår grunnen. Mange av historiene er

helt åpenbart vandrehistorier som har versert på folkemunne i årevis. Som den om den veletablerte mannen som skal være med å mobbe de nyinnflytta jødene ut av nabolaget. Noen er litt for ivrige med fyrstikkene og hele familien brenner inne.

Vår arisk utseenede amerikaner har bare sånn passe dårlig samvittighet, inntil hans gamle mor kommer på besøk og forteller ham at han er adoptert, og at hans biologiske foreldre var jøder. Rasistvennene som hører på liker det dårlig, og nå er det for seint å angre! Og sånn er det i mange av disse histo-

HEVNEN: Intrigene i dette heftet er helt underordnet formen, som til gjengjeld er kjempebra.

riene, rettferdigheten feirer til slutt, selv om det kanskje skjer på uventa og usmakelig vis.

Semic i Norge utgir nå et utvalg av disse historiene i forholdsvis rimelige hefter, de er sannsynligvis tilgjengelig i de fleste kiosker landet over. Forlaget har valgt å kalle serien for «Grøss», men den inneholder altså serier fra alle sjangere som blei gitt ut på EC. Såvidt jeg kan se er det et ganske fornuftig utvalg de har gjort, og jeg anbefaler folk å ta en titt på heftene hvis dere finner dem i hyllene rundt om.

HEVNEN

heter ett nytt album av Hermann, kjent for seriene om Bernhard Prince, Jeremiah og Tårnene i Maury-skogen. På omslaget er det en forferdelig gespenst, så det er tydelig at dette skal oppfattes som en skrekk-tegneserie. Albumet inneholder fire korte historier, to holder mål og to faller igjennom. De to første historiene i albumet mistenker jeg for å være av eldre ting som er tatt med for å fylle opp sideantallet.

Den ene er en teit kriminalhistorie om selvtækt, den andre en sak om mareritt som blir virkelighet, ganske intetsigende. Den tredje historien er en framtidswestern i

samme stil som Jeremiah-serien. Godt fortalt om den ensomme skiltvakten som skal vokte leiren mot de ville. Det eneste som er litt synd er at poenget er brukt mange ganger før, og begynner å bli litt tyntslitt.

Den siste historien foregår i dagens London, som ser helt middelalder-skilt ut når Herman tegner inn masse tåke, hestedrosje (for turistene) og et par flaggermus. Intrigen er helt klart underordna formen, og tegningene til Herman er kjempebra.

PRESTER OG DEMONER

Tegneserieheftet Rødt, hvitt og rødt kom ifjor høst. Det inneholder bare stoff av norske tegnere og manusforfattere, og skaperne har utgitt det hele på eget forlag. På omslaget står det «Norsk skrekk for voksne», men innholdet er på langt nær så smakløst som endel av de amerikanske seriene. Det er mer ett alvorlig humorblad enn et egentlig grøsserblad.

Den første historia i heftet heter «Den ugudelige?» og er da også den beste. Tegningene og historien er stramt lagt opp. Hovedpersonen er en prest med ett fundamentalistisk bukkeskjegg, svært opptatt av å bekjempe abort. Etter en uheldig episode i sakristiet får presten problemer når veene begynner.

Videre i bladet får vi se hva som skjer med mannen som ville bygge parkeringshus i Tønsberg, over en gammel vikingegrav. Derfra går det videre til hva som skjedde med den AIDS-syke på selkjøtt-fabrikken da distriktslegen tysta til bedriftseieren, stedet heter sjølvsagt Likvik. Historien om varfisk (søstera til varulven) er ihvertfall morsom for en som har lest litt for mye pompøs skrekk-litteratur fra før. Heretter skal jeg passe meg, både for varfisk og hogg-elg.

«Algenes Hevn» heter en historie som ikke helt veit om den skal være morsom eller alvorlig. Den siste historia tar seg opp igjen. «Lett bytte» handler om hva man kan gjøre med konemishandlere. En frisk og god vri på ett gammelt tema, bør sees! I det hele tatt anbefaler jeg dette bladet på det varmeste. Bare omslaget er verdt prisen aleine.

Alle heftene kan fåes på Tronsmo bokhandel i Oslo.

Hermann: Hevnen og andre historier. Semic, 48 sider, 44,- kroner
Rødt, hvitt, og rødt. Magasinforlaget, 50 sider, 34.50 kroner
Grøss, hittil 8 nummer, Semic, 12.50 kroner.

KJETIL LENSEN

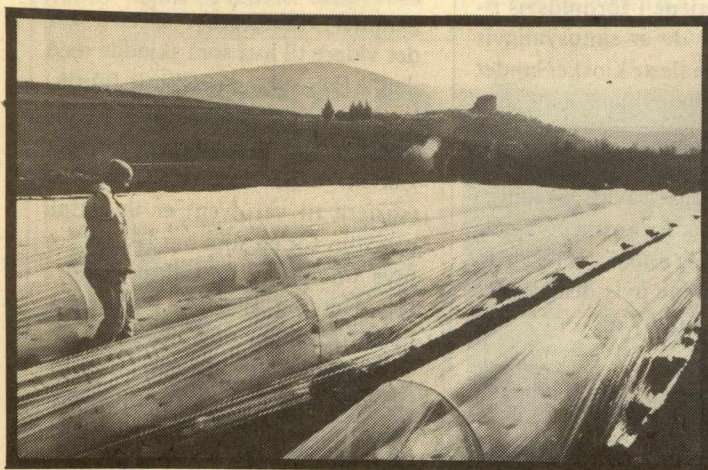
FENGSELS-NABO:

Randa er 22 år. Hun er sykepleierstudent, og bor i Farah på den israelsk okkuperte Vestbredden — et frodige område på over 5 000 kvadratkilometer. Bak Randa ser vi Farah fengsel — Randa og hennes mors nærmeste nabo. Her sitter omlag 500–600 palestinske unggutter mellom 12 og 22 år, de aller fleste som politiske fanger.

RANDA

Okkupert Palestina, 25. januar 1989.

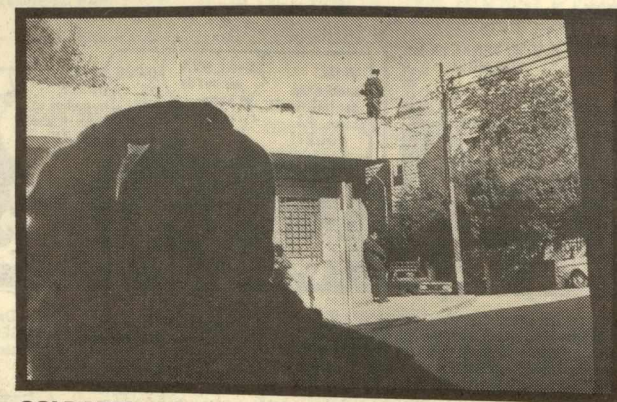
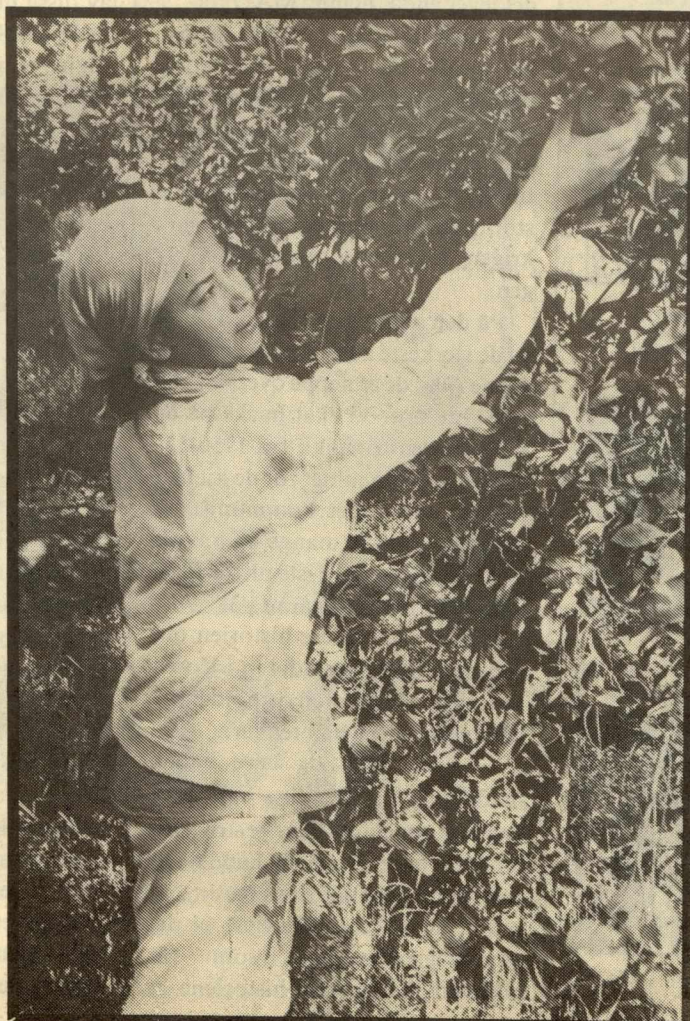
Tekst og foto: Berit Mortensen

VANN-TYVERI: Randa og moren hennes passer noe jordbruksland for slektninger. Grunnvannstanden i Farah har sunket; Randa har tydelig merket at nivået på vannet er lavere. Dette skjer fordi over halvparten av jordbruksmarka på Vestbredden er konfiskert av israelske kolonister, «settlements». Palestinerne har fått store restriksjoner på brønn-graving; de skal f.eks. ikke bore dypere enn 60 meter, mens israelerne borer ned til 500 meter. I tillegg fører den israelske staten store mengder vann fra Vestbredden over til Israel.

UTVIDET: Farah fengsel og interneringsleir er utvidet med en mengde telt siden intifada — det palestinske opprøret — startet. Her sitter fangene i den vinterkalde rå lufta, eller i kvelende sommervarme.

SOLDATER: En tur til Nablus — den største byen på Vestbredden — for å kjøpe høns til middagsmat. I går var det generalstreik og umulig å komme seg dit; i dag var det åpent. Utenfor kyllingbutikken og ellers i hele byen er det tungt bevæpna israelske soldater, og israelske flagg på hustakene.

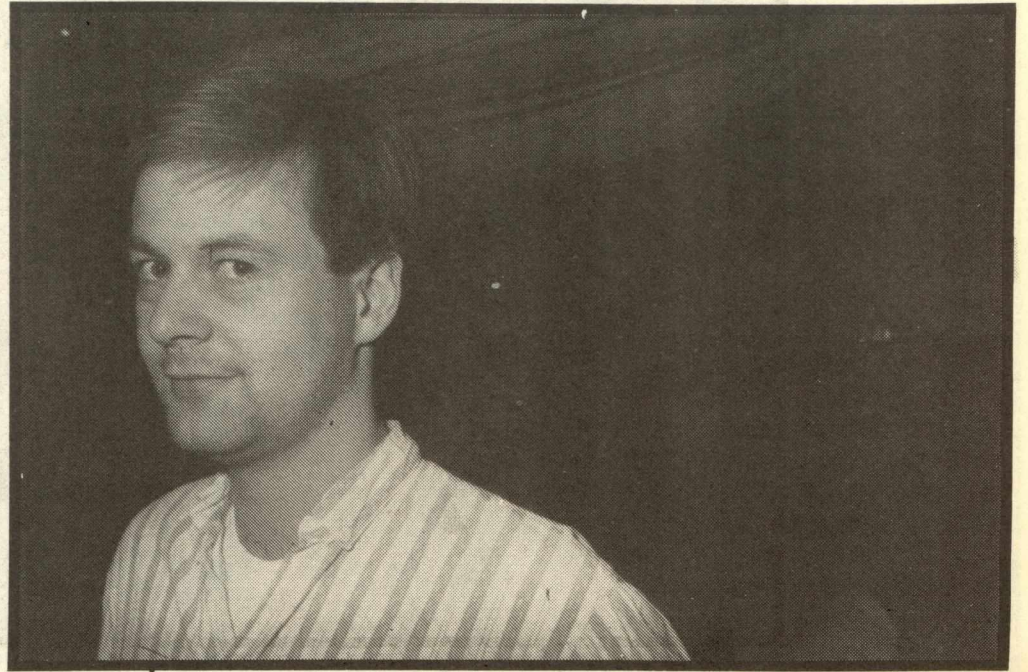

BOK: Randa har ikke gått på sykepleierskolen på over ett år nå — den er stengt. Sammen med moren sin, Umm Randa, bor hun på to rom i et lånt hus. Før Randa legger seg leser hun i boka hun har fått av kjæresten sin. Han skrev den mens han satt i fengsel, og smuglet den ut som små lapper. Disse samlet han da han slapp ut, og skrev dem opp i ei bok.

◀ **Tony Blossom, 27 år og musiker fra Elfenbenkysten og Hilde, 26 år, fra Oslo.**

— Hvis vi går noe sted så er det hit. Tony er selv musiker og skal spille her på Tropicano seinere i år. Vi synes det er kjempebra musikk her. Denne musikken er mere åpen enn vanlig popmusikk. Den er lettere å forstå fordi den er så rytmisk, den folk glad! — Du kan utfolde deg mye mere til denne musikken enn det du kan på andre discotek. Det er det samme for oss hvilke folk som går her, det er musikken som er viktig.

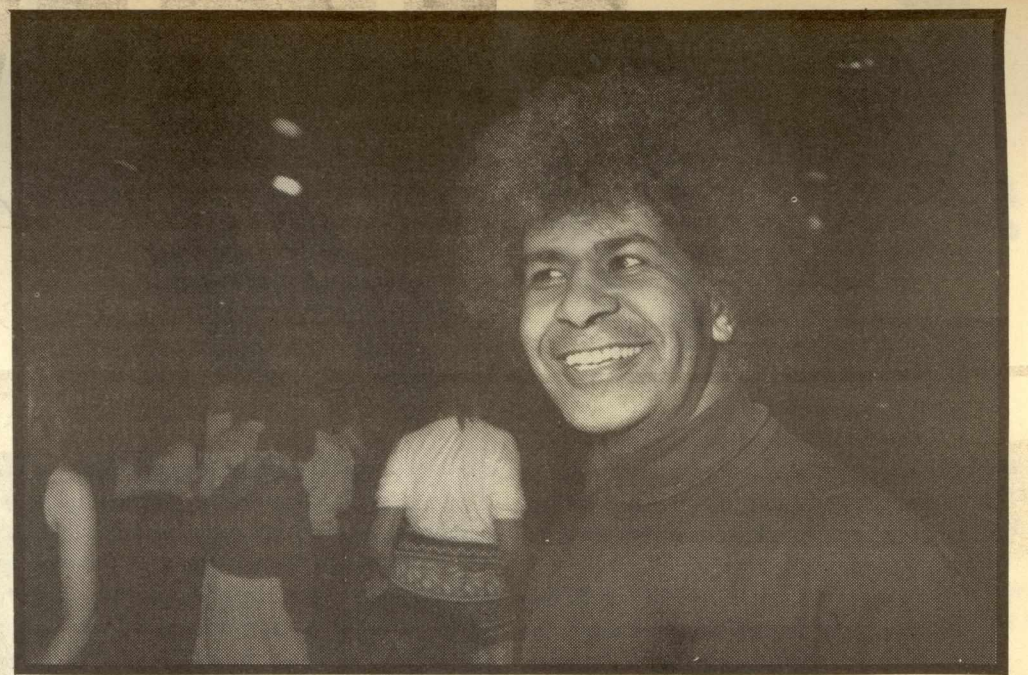
Per F., 29 år ▶

— Jeg er her for første gang og har bare vært her en time, men hittil må jeg jo si jeg liker meg. Det kan godt være at Tropicano fungerer antirasistisk, og det støtter jeg, men det var ganske tilfeldig at vi havnet her, det eneste som apellerte til meg idag. Jeg synes musikken her er brukbar, har hørt på endel afrikansk musikk tidligere og er frista til å komme igjen. Ja..... og så må du få med at Hugh Masakela er kjempemessig.

◀ **Barbara, 19 år, fra Cuba.**

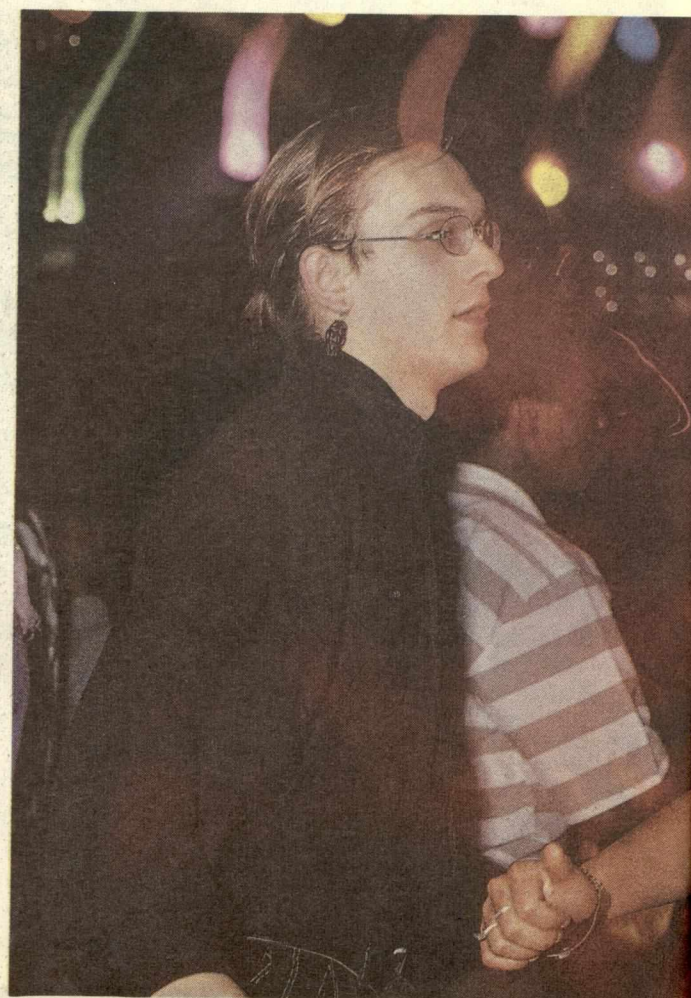
— Jeg har vært på Club Tropicano et par ganger. Jeg liker godt miljøet og stemningen her, og så er det veldig greie folk som går her. Det er fint at det er så mye forskjellige folk her. Det er litt mer temperament her enn på mange andre plasser. Også liker vi godt tropisk musikk. Det beste her er at det er så gøy å danse til musikken.

Slah Edine Maamri, informasjonskonsulent i SIBO, 40 år. ▶

— Dette er første og ikke siste gang jeg er her. Stedet er oversiktlig og musikken bra. Denne musikken er jo endel av meg, jeg er oppvokst med den og har selv spilt musikken. Det spilles for lite afrikansk musikk i Norge, og årsaken er kanskje at Norge er en utkant i Europa, Oslo en liten provins, som ikke er med på alt som skjer.

HOT CLUB TROPICANO

SVART

«NELSON MANDELA! Lesotho! South Africa!» Teksten og musikken slår imot oss idet vi kommer inn. Rytmene fenger. Afrikansk musikk.

Hot Club Tropicano i Oslo en lørdag kveld. Stappfullt av folk bare en knapp time etter det åpnet. Svarte og hvite, afrikanere, asiater, latinamerikanere og arabere. Kvinner og menn. Unge og gamle.

— Det hele begynte bare med en sommeride, sier Per Eirik Johansen. Tromsøværingen som står bak oppstartingen av Club Tropicano.

— Årsaken er mitt etterhvert sterke engasjement i afrikansk musikk. Jeg har sjøl min bakgrunn som rockemusiker. På syttitallet spilte jeg i pønkebandet «Søt hevn» og siden i rockebandet «Bols» som sprang ut fra okupasjonsmiljøet i Tromsø i 1979-80.

— For en fire-fem år siden starta jeg og høre på afrikansk musikk for alvor, og min økende interesse for musikken førte til at jeg ble engasjert av FN sambandet til å reise rundt på skoler å fortelle om afrikansk musikk. Etter det, for ca tre år siden fikk jeg stipend av NORAD for å dra til Afrika i fire måneder. Der fikk jeg etterhvert kontakt med flere store afrikanske musikere som for eksempel Fela Kuti som kan sidestilles men John Lennon med tanke på hvilken betyd-

ning han har hatt for utviklinga av musikken. Etter disse fire månedene i Afrika laget jeg radioprogram om afrikansk musikk i NRK.

Ikke mange dødpunkter i Per Eiriks liv ihvertfall, etter at han fikk øynene opp for den afrikanske musikken. Dødpunkter er heller ikke det man forbinder med et besøk på Club Tropicano. Her er det liv! Yrende og løssluppet liv. Enten man sitter, står eller danser. Det vrirler av inntrykk. Du ser ikke ofte to like dansetrinn om du beundrer det levende dansegulvet. De afrikanske rytmene nærmest river deg løs fra der du står eller sitter.

Noen er erfarne dansere, og beveger seg med selvfølgelighet til musikken. Andre er tydeligvis i disse uvante rytters vold for første gang...

En del bærer preg av å være oppvokst i troen på at kroppen er et nødvendig vedheng man må slepe rundt på, og for all del ha kontroll over. Men det danses! Og etter noen minutter til disse rytmene tror jeg nok den barnetroen vil slå store sprekker for noen og enhver. Og du blir fristet til å spørre deg sjøl: Hvilke ukjente krefter er det denne musikken henter fram i oss ellers så kontrollerte nordmenn?

— Jeg fikk virkelig et musikalsk sjokk da

jeg opplevde afrikansk musikk på nært hold, forteller Per Eirik.

— Det var en helt ny opplevelse. Ikke det at jeg mener at rock er tull, men måten afrikanerne jobber med musikken på er bare helt fantastisk. De ser på musikk som et kunstnerisk håndverk. Afrikansk musikk oppstår ikke ved at noen blir forbanna og starter et band, som ofte kan være tilfellet for rockeband. De afrikanske musikerne har har oftest dype røtter flere generasjoner tilbake. Det er også et helt spesielt miljø rundt denne musikken. Det er et sterkt samhold som gir dem stor styrke. Og ikke minst utstråles det glede! Musikken er aldri destruktiv sånn som pop og rock ofte kan være. Den afrikanske musikken gir både musikerne og lytterne til musikken stor styrke!

Vi beveger oss ovenpå «Give me hope Joanna», stømmer ut av høytalerne. Det er ennå noen minutter til de gambiske bandene skal på scenen. Vi får overblikk over dansegulvet der nede. Menneskemassen under oss hverken syder eller koker, den bobler! Og jeg lurar plutselig på hvorfor jeg gikk opp hit på galleriet i det hele tatt. Dragingen mot dansegulvet er stor! Men jeg har bestemt meg for å få god utsikt til bandene entrer scenen. Jeg tenker med meg selv der jeg sitter at dette er jo egentlig et ganske unikt sted. Men jeg tar

meg fort i det da jeg husker på hva «Tropicano-mannen» Per Eirik fortalte for bare noen få timer siden:

— Det har skjedd en eksplosjon innen den afrikanske musikken de siste årene. Og Norge kommer jo selvsagt litt etter. Spesielt i London og Paris er den afrikanske musikken blitt veldig anerkjent. Og steder som Club Tropicano har eksistert både der og andre steder i lengre tid.

En av årsakene til at interessen for afrikansk musikk først ble stor i Paris og London er at plateselskapet «Island Records» som var de som engang lanserte Bob Marley, ville prøve å finne en ny «Bob Marley-suksess». Og i 1981 satset de på en som heter King Sunny Ade, og sendte han på turne til Paris og London. Dermed var det gjort. Folkene der fikk øynene opp for den levende afrikanske musikken og den gjorde seg gjeldende på markedet for fullt.

Dette er forresten knyttet til en viktig side av afrikansk musikkhistorie. Den har alltid hatt ganske dårlig økonomiske vilkår. Og med dårlige studioer og lite midler generelt har de hatt dårlige muligheter til å markedsføre seg sjøl. Vestlige musikkjournalister har heller ikke akkurat vært mest opptatt av å framheve afrikansk musikk i sine spalter. Fremdeles er det bare to prosent av all afri-

GLØDE

kansk musikk som overhodet blir anmeldt. Afrikansk musikk har altså først slått igjennom når noen med økonomiske midler har ønsket å lansere den, sånn som det skjedde med King Sunny Ade i Paris og London. Men da slår den til gjengjeld igjennom for fullt.

— Men den afrikanske musikken har alltid overlevet allikevel i kraft av sin egen styrke. Og den har vært viktig blandt store og betydningsfulle musikere. Både Talking Heads og Peter Gabriel har for eksempel brukt afrikanske musikere i sitt arbeid.

Vi nikker til Per Eiriks ordflom. At den afrikanske musikken har beholdt sin styrke gjennom trange kår, og ikke minst at den endelig har funnet veien til Oslo og Hot Club Tropicano, er noe flere enn oss ser ut til å sette pris på, og at denne musikken slår så fort igjennom synes heller ikke som et særlig stort mysterium.

Kasa Nyama Band lyser opp på scenen. Hver eneste en av dem sprudler av liv der de står i sine sprakende afrikanske drakter. De lever i ett med musikken. Rytmene fenger og tekstene fenger og det gløder av liv både på scenen og blant publikum. Mange av tekstene handler om Sør-Afrika. Og refrengene tok tak i alle og enhver som befandt seg innenfor dørene på Tropicano. «Freedom in South-Africa» dundret med skarpe trommer til.

Sikre og bestemte rytmer fyller lokalene fra gulv til tak. Det gir oss styrke. En styrke jeg ofte savner i vestlig pop og rock. Sofa Nyama Band er full av glede og stolthet!

Rytmene fortsetter i stort tempo og du kjenner trommeslagene i magen, selv når du befinner deg opp på galleriet, og beina mine leder meg bort fra min utkikkspost, nedover trappene og inn i det sydende livet på danse-gulvet.

— Det er stor forskjell på europeisk og afrikansk musikk, mener Per Eirik. — Den afrikanske musikken er full av glede og liv. Den er et sterkt motsvar til den kommersielle musikken. Og folk som er interessert i musikk med kvalitet kan ikke unngå å bli revet med i bølgen av afrikansk musikk.

— En annen årsak til gjennomslaget for denne musikken er også at all europeisk kultur nesten har vært ensidig påvirket av afrikansk kultur etter krigen. For eksempel innenfor litteratur. Og verden blir mindre og mindre for hver dag, kulturer møtes ute i verden og her på danse-gulvet på Tropicano. Jeg mener at de beste anti-rasistiske tiltak er de hvor du greier å trekke hvite og svarte sammen som for eksempel på et danse-gulv. Den norske rasismen er farlig. For folk er redde og tør ikke å slippe svarte eller fargete folk innpå seg. Skal du forandre på dette må du

Per Eirik Johansen — her som forgrunns-figur i Tromsø-gruppa Bols.

FOTO: LEIF STEINHOLT

gjøre det gjennom kjærlighet. Venstresiden i Norge er alt for moralistisk og alvorlig på dette spørsmålet. Det når ikke fram.

— Det er viktig at all musikk utvikler seg. I Sør-Afrika er det sånn at myndighetene helst vil at de svarte bare skal spille «primitiv» folkemusikk, med fjær på hodet og bongotrommer og ikke blande det med pop og rock. På den måten kan de ufarliggjøre den nasjonale stoltheten i den svarte afrikanske musikke, og opprettholde myten om de svartes underlegenhet. Men den afrikanske musikken utvikler seg i takt med det økende opprøret blandt unge svarte folk i den tredje verden. Musikken bryter barrierer og

utvikler seg og blander seg med andre former. Men den afrikanske musikken har i tillegg klart å bevare det afrikanske særpreget i musikken. Dette er en utrolig styrke for den afrikanske musikken som på den måten kan spre seg langt samtideig som det er noe nytt og spennende for folk.

Mens vi danser videre kommer det neste bandet på scenen. «Roots» kaller de seg. Og røttene har de hovedsaklig i Gambia i likhet med det forrige bandet. «Roots» sender kjente og ukjente reggaelåter ut gjennom høyttalerne, og vi har Bob Marley med oss ut når de stenger dørene på Tropicano klokken 04.00 søndag morgen.

— Det går ikke hippe folk på Tropicano, sier Per Eirik. Ellers er det en utrolig blanding av folk her. Vi har registrert en liten overvekt av jenter her. Det tror jeg har sammenheng med at jenter ofte liker bedre å danse enn det gutter gjør. Vi opplever også at folk spør etter George Michael, men da ber jeg dem heller gå en annen plass. Her kjører vi ingen kompromiss. Her går det i afrikansk og asiatisk musikk og ikke i VG's Ti på topp.

Det er vel heller ikke så urimelig, tenker jeg. Det er nå tross alt ikke George Michael som er mangelvare på byen i Oslo.

KATRINE MALMO
og ANITA HANEBO

UNGDOMSCHARTER

16. til 18. desember 1988 samlet den internasjonale SOS-bevegelsen deler av sin medlemsmasse for å diskutere og vedta et charter om innvandreres rettigheter i de europeiske land.

Konferansen var riktig nok arrangert av EF-kommisjonen, og bar preg av dette i form av mye propaganda for EF og topp-planprioritering med politikere fra de forskjellige land. Men de bortimot to tusen deltakerne fikk utveksle erfaringer, og ikke minst fikk de følelsen av å være en del av en stor, internasjonal bevegelse.

Og de fleste av Norges 26 deltakere benytta sjansen til å markere seg mot den statlige rasismen ved å gjøre en spontan slagordmarkering mot Stoltenbergs personlige sekretær som talte på vegne av Utenriksdepartementet i et politikerpanel.

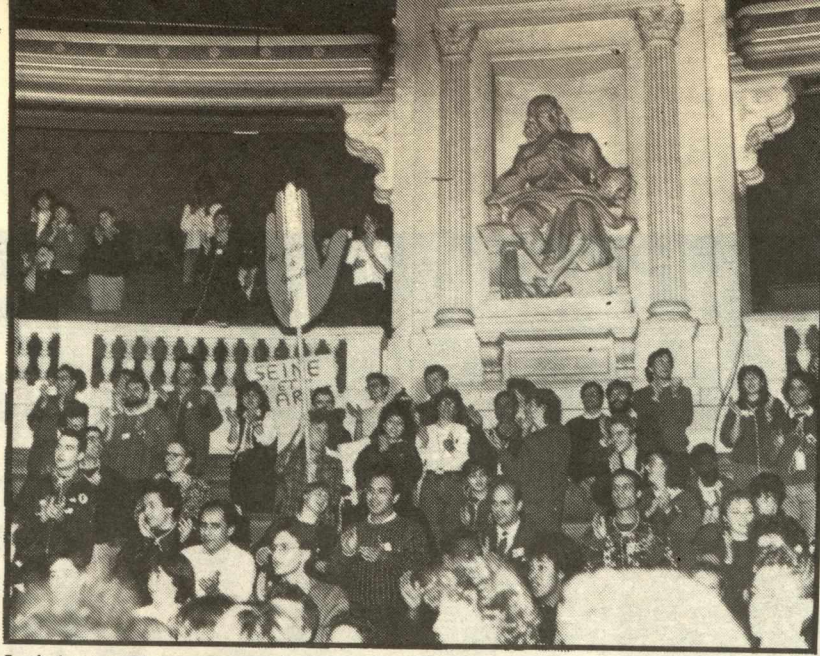
Charteret, som etter diskusjon og politiske forbedringer ble vedtatt under trampeklapp, inneholder 17 artikler. Disse tar blant annet opp rett til statsborgerskap, asylrett, stemmerett, rett til fri utøvelse av kultur og religion, økonomiske og sosiale rettigheter, rett til utdanning, lik lønn for likt arbeid, rett til organisering og ytringsfrihet og allmenne politiske rettigheter.

I introduksjonen til charteret sies det at det i Europa fins millioner av mennesker som ikke har samme rettigheter som landenes egne innbyggere fordi de er utlendinger, og derfor vil man i charteret erklære hvilke rettigheter som skal gjelde også for innvandrere og asylsøkere. For som det står: «Europa må i det 21. århundre gi verden en «beskjed» om solidaritet og rettferdighet.»

Konkret sier charteret at enhver som er født i et land må gis statsborgerskap i dette landet, og at fem års botid i et land for øvrige skal gi statsborgerskap. Enhver som bor i et europeisk land har rett til fritt å velge bosted i landet, og rett til fritt å bevege seg i Europa.

Charteret krever stemmerett etter maksimum fem års botid. Dette innbefatter også retten til å stille til valg, og også stemmerett til Europaparlamentet for de land som er med i EF.

For de som vil lese hele charteret går det an å henvende seg til Antirasistisk senter, som forøvrig jobber sammen med SOS i de andre nordiske land for å få et eget nordisk charter. Dette charteret egner seg utmerket i valgkampen, hvor man kan stille partiene spørsmål om hva de mener om de konkrete punktene.

I vinter møttes representanter for SOS-bevegelsen til internasjonal konferanse i de ærverdige lokalene til Sorbonne-universitetet i Paris.

FOTO: TORILL STORVESTRE

SOS

— Verden ser helt annerledes ut enn jeg kunne tenkt meg for ti år siden. Tendensene fra Europa er skremmende, – nazister og fascister blir valgt inn i parlamenter bare noen tiår etter krigen. Men på den andre sida er bevisstheten og aktiviteten mot mye større i alle aldersgrupper og samfunnslag enn det jeg kunne drømt om da, sier Nita Kapoor, landsstyremedlem i SOS-rasisme.

SOS-rasisme har fått 60 lokallag og -grupper siden bevegelsen starta opp i Norge i 1985. I 1988 hadde SOS-rasisme 2 500 medlemmer fra Alta til Kristiansand. Etter Myrdal og Folkebevegelsen Mot Innvandring ble det starta ti nye lokallag.

— Vi opplever en helt enorm respons. Det har vist seg at SOS-rasisme har gitt folk flest en mulighet til å si nei til rasisme. Bare første året spredte vi over 100 000 jakkemerket med «Ikke mobb kameraten min!» SOS-rasisme synliggjorde antirasismen, sier Nita Kapoor.

— Alle ungdomspartiene, inkludert FrPu, er støttemedlemmer i SOS-rasisme. Kravet som stilles er at man sier seg enig i SOS-rasismes plattform og vedtekter. — Men medlemsmassen er det egentlige SOS, og bevegelsen har landsmøter med demokratisk valgt styre, hvor bare tillitsvalgte sitter. SOS-rasisme er ikke en bevegelse styrt av ungdomspartiene. Vi ønsker å være partipolitisk uavhengig, og har hele tida styrt unna forsøk fra partier og grupper på å gjøre SOS-rasisme til sitt, sier Nita Kapoor.

— Men blir ikke en så brei og tverrpolitisk bevegelse lett tannløs når man skal ta hensyn til alle?

— Nei. Praksisen har vist at SOS-rasisme ikke er noen tannløs bevegelse. Vi slåss mot alle former for rasisme; også den institusjonaliserte, og derfor bruker vi også

begrepet statlig rasisme.

— Den innvandrings- og asylpolitikken som føres, har tvunget stadig større grupper til å ta dette begrepet i bruk. Vi har en klar anti-rasistisk profil, og må aldri miste av syne det vi jobber for, – og i mot. Derfor må vi også slåss mot myndighetenes rasisme, uten at vi dermed gjør fronten smalere.

RETTFERDIGHET – IKKE TOLERANSE

— Vi skiller oss helt klart fra kampanjer som f. eks. «Ja til et fargerikt fellesskap». De slåss for toleranse, og for at bare vi er snille mot hverandre blir alt så meget bedre.

— SOS-rasisme sitt utgangspunkt er rettferdighet. Vi tar utgangspunkt i en faktisk materiell virkelighet, hvor det foregår konsekvent forskjellsbehandling. Men også rettferdighetskravet kan man få brei støtte for.

— SOS-rasisme er båret av lokallagene, som jobber forskjellig ut fra den virkeligheten de møter lokalt. For eksempel er det naturlig for SOS-rasisme i Alta å ta opp diskriminering av samene, mens andre kanskje jobber mest i forhold til asylmottak.

— Lokallagene betyr enormt mye, både i spredning av bevegelsen, men også i politisk styrke. Skolering lokallagene har drevet med har pressa andre til å skifte syn, – endel steder har f.eks. ungdomspartiene åpent gått og kritisert sine moderpartiers politikk.

— SOS-rasisme i Norge er sterkere og mer stabilt enn i de fleste andre land bevegelsen finnes, og her mener vi desentraliseringa har vært avgjørende. Nettopp det å kunne jobbe konkret i forhold til den lokale virkeligheten de kjenner best, er en styrke. Lokallagene følger SOS sine vedtekter og målset-

Nita Kapoor, landsstyremedlem i SOS-rasisme, og Khalid Salimi, leder for Antirasistisk senter, på den store SOS-konferansen i Paris. — Over hele Europa har SOS-bevegelsen hatt stor appell til ungdom, sier Kapoor.

FOTO: TORILL STORVESTRE

tinger, – i innhold og form står de fritt.

INTERNASJONAL BEVEGELSE

SOS-rasisme er en del av en internasjonal bevegelse med flere hundre tusen medlemmer. Situasjonen er forskjellig i hvert land, og bakgrunnen for bevegelsen ulik. Derfor er SOS i hvert land organisert som en sjølstendig enhet. SOS-rasisme fins i dag i Norge, Sverige, Danmark, Frankrike, Belgia, Nederland, Vest-Tyskland, Luxemburg, Sveits, Italia, Canada og USA. I Spania og Portugal er oppstartingsarbeidet i gang.

— Over hele Europa har SOS-bevegelsen hatt stor appell til ungdom, noe som har gitt bevegelsen stor styrke og et stort potensiale, sier Nita. — Men det jobbes forskjellig i de forskjellige land, og styrken varierer.

— I Frankrike, hvor bevegelsen starta, satser man på store markeringer tre-fire ganger i året. På denne måten blir man synlige, samtidig som de tenker veldig stort, har de største navnene som sponsorer, og satser på massemonstringer. Denne måten å jobbe på er tradisjon i Frankrike, og kanskje måten å nå ut på til 30 millioner mennesker, men det blir veldig topp-planstyrt og profesjonelt. Så nå har de også begynt å etablere små, lokale grupper for å spre bevegelsen utover i landet og bedre skoleringa.

— Vi er nok flinkest med dette med lokal organisering, og som sagt, dette er vår store styrke. I tillegg har vi Antirasistisk Senter som har drevet med forskning rundt rasisme i over 10 år, noe som gir oss politisk styrke og tyngde.

— Hvor ligger utfordringene for SOS-rasisme og hele den antirasistiske kampen i tida framover?

— For oss i SOS-rasisme blir den

største utfordringa å bevare motivasjonen. Det siste året har tynga lokallagene på grunn av så sterke rasistiske overgrep og så sterke uttrykk for rasistiske holdninger. Men sjøl om det har tynga, så er det helt fantastisk hvordan folk har klart å gjøre motaksjoner. Vi må greie å holde motet oppe. Og vi må jobbe mye mer med skolering, for den rasistiske argumentasjonen blir stadig mer raffinert.

— Det blir viktig å satse mer på konkrete markeringer. For eksempel blir stortingsvalget veldig viktig. Vi må på den ene sida prøve å motvirke stemmesanking på rasistisk gruns, – på den andre sida må vi passe oss for dem som vil utnytte den antirasistiske bevegelsen.

— Er kampen mot utlendingslova tapt nå?

— Nei, for så mange vil fortsette å kjempe. Innvandrerkvinner vil ikke gi opp kampen før vi har fått like rettigheter, – først på papiret og deretter i praksis. Ungdom er også mye mer bevisst på situasjonen. Vi vil ikke gi opp kampen mot den institusjonelle rasismen sjøl om vi hele tida må kjempe mot lettvinde løsninger og splittelsesforsøk.

— Vil den øka arbeidsløsheta skjerpe splittelsesforsøkene?

— Vel, mange vil nok bruke den som argument. Men færre lar seg lure, og vår utfordring blir å få fler til å se sammenhengen, og knytte kampene sammen på et solidaritetsgrunnlag. Den norske arbeiderklassen gjør ikke det i dag, men vi har sett når det gjelder fagbevegelse, ungdom og kvinner at det er langt å gå i egen bevisstgjøring før man kan lage en basis for solidaritet.

— Undertrykkinga har mange variasjoner og særtrekk. Strategien er å få folk til å knytte kampene sammen, etter å ha sett egen undertrykking, sier Nita Kapoor.

TORILL STORVESTRE

— **Privatiseringen av skoleverket er et angrep mot lik rett til utdanning. Derfor har vi dannet «Elever mot privatisering av skoleverket», EMPAS, sier Tori Snerte, en av representantene i EMPAS.**

— Etter initiativ fra elever ved Foss videregående skole til et åpningsmøte, er nå åtte Oslo-skoler med, og vi håper at flere blir med. Vi har laget ett opprop som vi nå sender ut til alle skolene i landet, så vi håper at aksjonen sprer seg.

— Men vi vil konsentrere vårt arbeid i Oslo, folka i EMPAS vil nå gå ut på sine skoler å prøve og lage lokale aksjoner. Vi vil også ta opp saken på landsmøtet i Norges Gymnasiastsamband (NGS), men kommer til å fortsette aksjonen også etter landsmøtet, sier Tori.

Marianne Løvstad (20), sentralstyremedlem i NGS, følger opp kritikken hennes:

— NGS-ledelsen sin støtte både til Oslo Private Gymnasium A/S og til prinsippet om lik rett til utdanning, er ulogisk. NGS må være konsekvent, enten er vi for privatskoler, eller så er vi for lik rett til utdanning.

— ENTEN ER VI FOR PRIVATSKOLER, ELLER SÅ ER VI FOR LIK RETT TIL UTDANNING

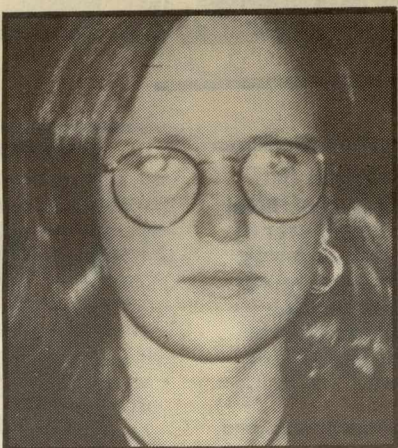
— Kampen for en god offentlig skole er nå viktigere enn noensinne, nå når staten og fylkene satser mindre og mindre på skolen. Flere privatskoler gjør det offentlige sko-

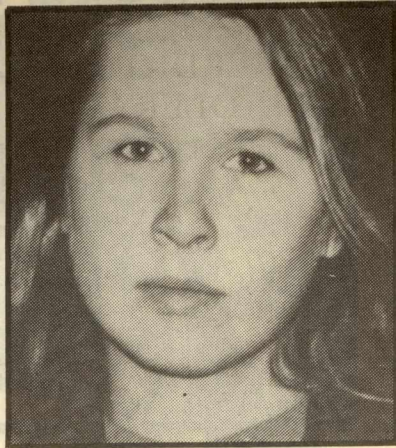
Fra flere kanter kommer det nå framstøt for privatisering av den videregående skolen.

FOTO: LEIF GABRIELSEN

MOT ELITEN

MARIANNE LØVSTAD: Mot privatisering.

TORI SNERTE: Mot privatisering.

BERIT KNUTSEN: Mot privatisering.

leverket enda dårligere. De tapper fylkene for penger, i Oslo f.eks. godkjennes opprettelse av privatskoler samtidig som offentlige skoler legges ned.

— Det blir lettere for fylkene å legge ned offentlige skoler. Privatisering vil føre til en sentralisering av utdanninga, hvor bare de store byene for gode privatskoler.

— I tillegg flyttes den pedagogiske utviklingen ut av den offentlige skolen. Alt i alt vil det føre til at kun noen få elever får tilgang på denne bedre utdanninga. Det er slett ikke alle elever som har råd til å betale 12 000 kroner i året i skolepenger, slik herr Prytz i Oslo Private Gymnasium hevder. Han kjenner ikke virkeligheten til folk, sier Marianne Løvstad.

— Jeg mener det er viktig å holde fast ved at utdanning skal være et nasjonalt ansvar. Dette nasjonale ansvaret brytes ned når privatskoleloven blir uthulet slik som nå. Denne loven var opprinnelig en lov som er til for å sikre retten til å drive livssynsskoler og lignende skoler, men som nå åpner for at det opprettes «kristne» skoler i hopetall. Yrkesskoleelevenes og Lærlingenes Interesseorganisasjon (YLI) vil nå se nærmere på loven, sier Berit Knutsen, sentralstyremedlem i YLI, og fortsetter:

— Jeg tror at kampen mot privatiseringen ikke er tapt. Tvertimot tror jeg flertallet av norske skoleelever vil være imot en privatisering som fører til ett dårligere skoletilbud for de mange og en elite-skole for de få. Vi vil ta opp alle formene for snik-privatisering i skoleverket; reklame, sponing, privatskoler m.m., og kjempe mot dem.

RUNE ENDRESEN YTREBERG

DET PRIVATE INITIATIV

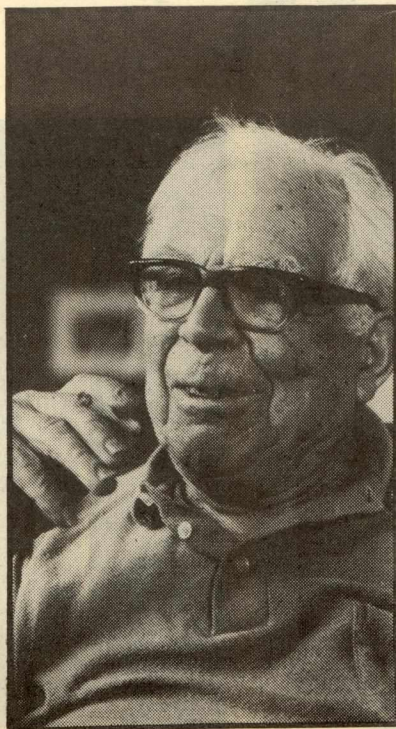
Begrepet privat initiativ oppsto under borgerskapets kamp mot det føydale samfunns mange innskrenkninger av næringsfriheten, og står sentralt i liberalismens samfunnsfilosofi. Opprinnelig var det samfunnsprogram som dette slagord dekket, et viktig ledd i borgerskapets progressive kamp mot føydalismen.

Etter den borgerlige samfunnsordens endelige seier har derimot slagordet fått et nytt innhold, og vender seg nå fortrinnsvis mot sosialismens krav

om ei samfunnsmessig oppbygging av arbeidslivet. Slagordet privat initiativ innebærer at samfunnets produksjon og befolkningens levestandard vil øke hurtigst når produksjonsmidlene er underkastet privat eiendomsrett, og når produksjonen er overlatt til det private initiativ, dvs. drives for regning av enkeltpersoner. Herved blir den enkelte umiddelbart interessert i å øke produksjonen, ved flid og påpasselighet, ved tekniske forbedringer og på annen måte, og idet egeninteressen på

denne måte anspores mest mulig, skriker den økonomiske utvikling hurtig framover.

Teorien om det private initiativ hviler på ei helt uriktig framstilling av grunnforholdene i det borgerlige samfunn. Kapitalismen bygger i virkeligheten ikke på den enkeltes initiativ, men på borgerskapets, og det er dette mindretalls egeninteresse som leder produksjonen og bestemmer den økonomiske politikk — på ingen måte alltid til fordel for hele samfunnet.

Trond Hegna var redaktør for Arbeidernes Leksikon, som kom ut mellom 1932 og 1936. Medlemmene i den revolusjonære student- og akademikerorganisasjonen Mot Dag var de drivende kreftene bak utgivelsen av leksikonet. Det var på seks bind, og tok utgangspunkt i den sosialistiske arbeiderbevegelsens oppfatninger.

FOTO: LEIF GABRIELSEN

Det var riktignok borgerskapet som innførte den nye teknikk, og som ledet de økonomiske framskritt

gjennom hele det forrige århundre og fram til verdenskrigen. Men dets handlinger var alltid bestemt av ønsket om størst mulig profitt, og de tekniske forbedringer kom først og fremst det selv til gode. Ganske visst steg i mange land etterhånden den alminnelige levestandard, men store sosiale lag ble, midt under rikdomsutviklinga, til stadighet kastet ut i fattigdom.

Den rivende tekniske utvikling og den fullstendige omdannelse av samfunnets produksjonsapparat

er i virkeligheten foregått på tross av at det store flertall ikke har hatt noen umiddelbar interesse av de forbedringer som er gjennomført, men ofte er blitt skadelidende, f.eks. på grunn av den arbeidsløshet som følger rasjonaliseringa.

Under den kapitalistiske utvikling, som samler produksjonen i stadig større bedrifter og herredømmet over den på stadig færre hender, blir teorien om det private initiativ helt meningsløs.

ARBEIDERNES LEKSIKON

BILISME
Voksende privatbilisme truer med å kvele byene. Avgasser fra biler fører til miljø- og helseskadelige utslipp. Privatbilisme er også sløsing med ressurser som kunne vært bedre utnyttet med kollektivtrafikk.

RESSURS-ROV
Mange av de ressursene som brukes i dag er ikke fornybare. Med dagens utvikling vil energiforbruket på jorda bli tredobla innen år 2020, og jordas oljereserver være oppbrukt om 30 til 60 år.

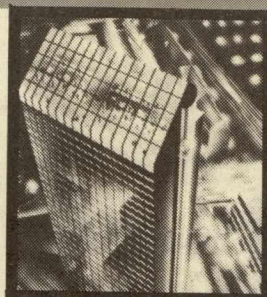
SKOGS- OG VANNDR
Utslipp av svovel og nitrogen fra industri og trafikk fører til sur nedbør på tvers av verdensgrensene. I øst- og sentral-Europa er store deler av skogen døde eller skada. Innsjøer og vann dør på grunn av sur nedbør.

AVSKOGING
Rovhogst og industriutbygging fører til at de tropiske regnskogene blir ødelagt i et voldsomt tempo; hvert sekund rases et område like stort som en fotballbane. Hvis utviklinga fortsetter som nå, kan jordas «lunger» være borte om 50 til 60 år.

ØRKEN
Når regnskogen svinner bort, blir jordlaget for erosjon. Verdens befolkning må tilpasse seg med to grader markstigning.

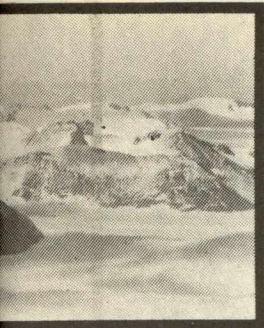

SENTRALISERING
Utarming av distrikter og landsbygd fører til flukt til storbyene og sentralisering, mens distriktene legges brakk. Resultatet er forslumming og stor sosial nød.

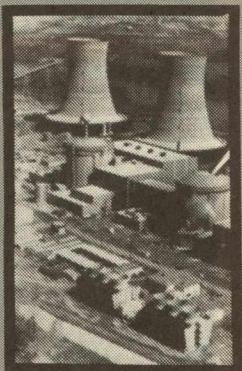

SULT
Hvert år dør 40 millioner mennesker direkte eller indirekte av sult. Hvis alle mennesker skulle forbruke like mye av jordas ressurser som en gjennomsnittsinnsbygger i USA, mener forskere at kloden bare vil tåle en milliard innbyggere.

KLODEN

DRIVHUSEFFEKT
Utslipp fra fossilt brennstoff, som olje og kull, gjør at mengden karbondioksyd i atmosfæren kan være fordobla innen år 2030. Jordtemperaturen kan øke to til fire grader, slik at pol-isen smelter og verdenshavene stiger.

GIFTIGE UTSLIPP
I dag brukes naturen som søppelplass for radioaktivt avfall, kvikksølv, tungmetaller og andre skadelige utslipp. Luft, hav og land utsettes for ei enorm forurensing. Forskere regner med et nytt «Tsjernoby» hvert fjerde år.

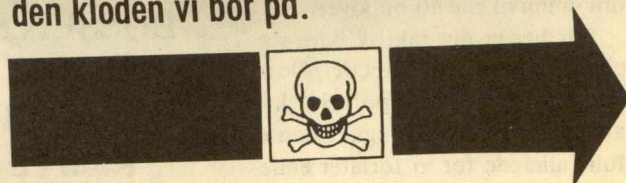
ARTER UTRYDDES
Ved at de naturlige omgivelsene ødelegges — f.eks. på grunn av raseringa av regnskogen — blir arter utrydda i stort tempo. Mot slutten av dette århundret blir det anslått at vi kan ha mista en million arter. Dette kan bli den største biologiske katastrofen siden livet begynte.

UTRYDDING
Asjon for f.eks. der ne hogges det tynne sterkt utsatt n, og ørken hvert år øker den areal ger Dan- rrelse.

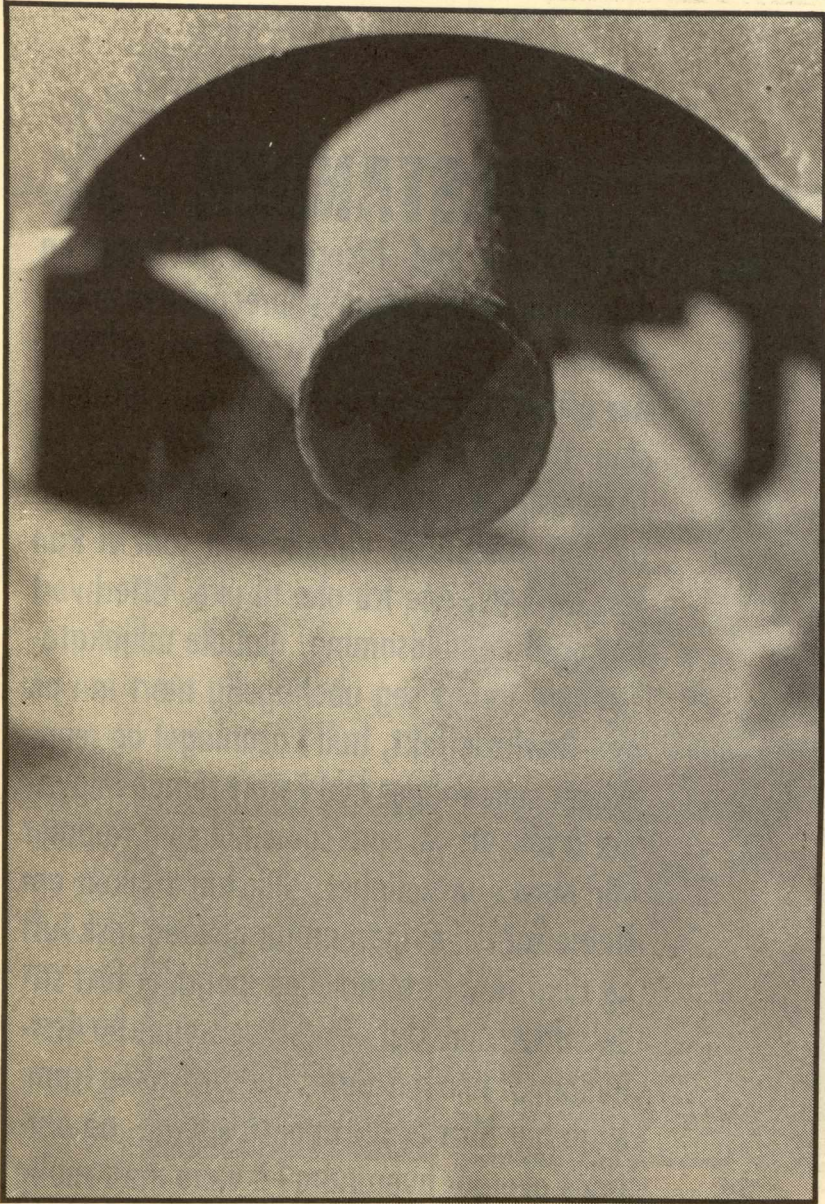

OZON-HULL
Ozonlaget beskytter jorda mot ultrafiolett stråling som kan ødelegge livet på kloden. Utslipp av klorfluorkarboner, bl. a. freon, er ei viktig årsak til nedbrytinga av ozonlaget. Hullet i ozonlaget over Antarktis har de siste sju åra blitt like stort som USA.

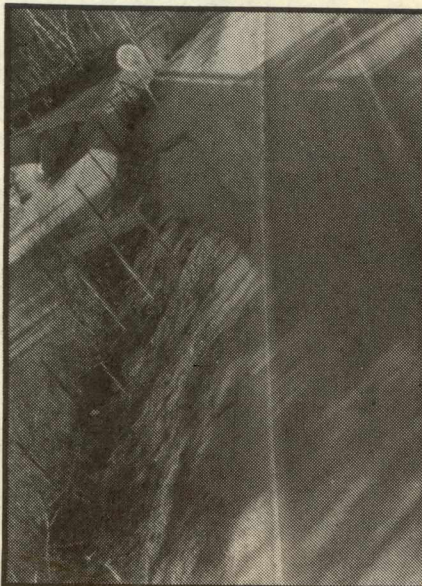
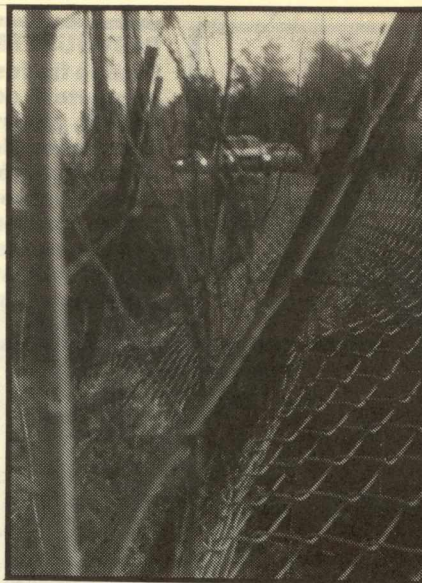
TILSTANDEN er alvorlig for Moder Jord. I Norge går det knapt en dag mellom hver gang vi hører om nye miljøskandaler. Ulovlige industriutslipp, gifttønner gravd ned i mørke nattetimer, forurensing fra landbruket, døde fjorder og en fiskebestand trua av rovfiske har blitt en del av den «normale» virkeligheta som vi kan lese om i avisene fra uke til uke. Etterhvert har også de voldsomme, globale miljøkatastrofene trengt seg ubehagelig nært inn på oss: Drivhuseffekt, hull i ozonlaget og regnskoger som hogges ned i stort tempo begynner å bli sett på som spørsmål som rammer vår norske virkelighet. Slik har tanken om Norge som ei eviggrønn lunge med frisk luft og reint hav i utømmelige mengder fått sitt definitive dødsstøt — og ei voksende bevissthet om at noe må gjøres har pressa seg fram. Miljø har blitt et hett politisk tema, og partiene overgår hverandre i å være mest mulig grønne og miljøvennlige. Betegnende nok: Miljø var ei av hovedsakene på Fremskrittspartiets forrige landsmøte. Miljøvernorganisasjoner som *Bellona* og *Natur og Ungdom* har stor sympati og rask medlemsvekst, og omfavnes av så og si alle politiske leire. Det alle enes om, er at vi er i ferd med å drepe den kloden vi bor på.

DREPES

KØ KORK KAOS

— Dørene lukkes! Klar, ferdig, gå, — Den som ikke har satt seg nå, må stå!

Føreren på Sognsvannsbanen denne dagen er en vittig type. Småprattinga og de halvtørre vitsene over høyttaleren hver gang vogna stopper på en stasjon får sjøl de mest morragretne av passasjerene til å dra munnvikene litt oppover.

For her er det faktisk bare ståplasser igjen — og knapt det. De to vognene som Oslo Sporveier har avsett til denne strekninga er stappa fulle allerede før vi forlater endestasjonen.

Og inn i disse vognene trykker vi oss sammen. Alle mennene med stress og dress som skal av på Majorstua, de mest morrafriske av studentene på Blindern, den urolige massen av yrkesskoleelever som skal være med vogna helt til Sogn, og de plagsomt opplagte gymnasiastene som skal enda noen stasjoner lenger opp.

To vogner, og flere hundre mennesker. Mange blir stående igjen på perrongen når dørene stenges, — overlatt til uvissheten om det vil være plasser ledige i neste tog.

— Det er i grunnen ikke så rart at de som har muligheten til det velger bilen i stedet, tenker vi i det vi forlater neste stasjon og får et glimt av motorveien i vinduet som kommer til syne mellom nakkene foran oss. Men ettersom vi tilhører den gruppa på 45 prosent av befolkninga som ikke har førerkort, så er vi i grunnen forvist til skjebnen som kollektivtrafikkant, trass i trange omgivelser og dyre billetter.

Dagen etter tar vi bussen, og får oppleve bilistene på nærmere hold. En strekning

bussen i følge rutetabellen skulle brukt åtte minutter på koster oss 20 minutter, og 15 av disse tilbringes i tilnærma stillstand. Takket være relativt god utsikt over Oslo by, kan tida nyttes til å beskue hovedstaden, — gjennom en dis av eksos, riktignok.

EN STREKNING BUSSEN SKULLE BRUKT ÅTTE MINUTTER PÅ KOSTER OSS 20 MINUTTER

Og langt foran oss, der den kompakte massen av biler ser ut til å flyte sammen med den kryssende bilkøa i ei rundkjøring, der skimter vi det mye omtalte Sinsenkrysset. Myten om at det ikke finnes sivilisasjon nord for dette krysset er nok betydelig overdrevet. I allefall kommer det biler derfra...

«Slipp bussen fram!» husker vi det sto bak på bussene noen år tilbake. Men her står dette uttrykket uten innhold. Det går ikke an å komme forbi den massive køa av personbiler verken for busser eller ambulanser og brannbiler. Vi ber bussjåføren om å slippe oss av, og tar beina fatt det siste stykket. Ingen fornøyelse det heller, forresten. Ikke hvis du er en av de tilsynelatende få som setter pris på rein luft. Men du kommer utvilsomt raskere fram.

I Akersgata 64 holder den relativt nystarta Aksjon Nærmiljø og Trafikk til. På veien opp kan vi ikke unngå å kaste et blikk bort på Oslo kommunes nye attraksjon: Dittenskvartalet, det svære hølet som

bokstavlig talt blei et millionsluk.

Innafor dørene i nr. 64 treffer vi Kristin Omholt-Jensen, daglig leder for Aksjon Nærmiljø og Trafikk. Vi slår oss ned for å utveksle oppsamla harme over trafikkproblemene i byen.

— Politikerne omtaler den økende biltrafikken som et problem utafor deres rekkevidde, som noe det ikke står i menneskers makt å gjøre noe med, åpner Kristin.

— Den økende privatbilismen møter de med utredninger og planer for å bygge flere veier. Aksjon Nærmiljø og Trafikk er uenig i vurderinga om at økt veiutbygging er den riktige måten å få bedre flyt i trafikken på.

Bak denne aksjonen står åtte ideelle organisasjoner; Landsforeningen for Trafikkskadde, Norges Husmorforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Velforbund, Norsk Forening mot Støy, Norsk Trafikksikkerhetsforbund, Syklistenes Landsforbund og Natur og Ungdom.

— Idéen bak aksjonen var å samle mange organisasjoner som hadde jobba med trafikk, og bruke medlemsorganisasjonenes lokallag til å starte lokale aksjoner på «grassrotnivå».

Aksjonen fikk eget sekretariat i juni 1988, hadde si første aksjonsuke i oktober, og la samtidig fram «Aksjonsplan for Kollektivtransporten i Oslo og Akershus».

— Den økende biltrafikken er et problem i de fleste norske byer og tettsteder. Politikernes løsning har hele tida vært å vedta dyre veiutbyggingspakker, til tross for at prognosene klart viser at den forventede veksten i biltrafikken er større enn det disse utbyggingspakene kan ta unna.

— På denne måten skyver de problemet foran seg, og bruker i mellomtida millioner av kroner på å legge forholda til rette for bilismen, noe som betyr økt forurensing, støyproblemer og dårlig oppvekstvilkår for ungene.

I andre land har man innsett at det vil bli umulig å bygge veier nok til alle bilene som vil komme hvis utviklinga fortsetter som til nå. Derfor satses det på utbygging av sporveien, i motsetning til det som gjøres her i landet. Her får for eksempel rutebilselskapene i alle fylker et kutt på 25 prosent i bevilgningene i år.

Aksjon Nærmiljø og Trafikk har lagt fram en plan som viser at det er mulig både å bedre flyten i trafikken, og gjøre miljøet bedre, ved å bruke de pengene Stortinget har bevilga til bygging av veier i Oslo på utbygging av kollektivtilbudet i stedet. Med denne planen vil de vise at det ved utgangen av 1992 kan være mulig å avvikle trafikken på veinettet uten kø, kork og kaos uten å sette i gang nye veibyggingsprosjekter. Det hele handler ganske enkelt om å prioritere. Stortingets forslag er å bruke ni milliarder på veinettet, og en milliard på kollektivtransporten. Denne planen vil ikke gi køfrie veier i år 2000, sjøl om det er målsettinga.

EN MILLIARD TIL VEIER, FEM TIL KOLLEKTIV- TRANSPORT, OG KØFRIE VEIER INNEN 1992...

Opp mot dette setter Aksjon nær-

miljø og Trafikk sin plan, som vil bety en milliard til veianlegg og fem milliarder til kollektivtransporten, og køfrie veier innen utløpet av 1992.

— Er bilen den store stygge ulven?

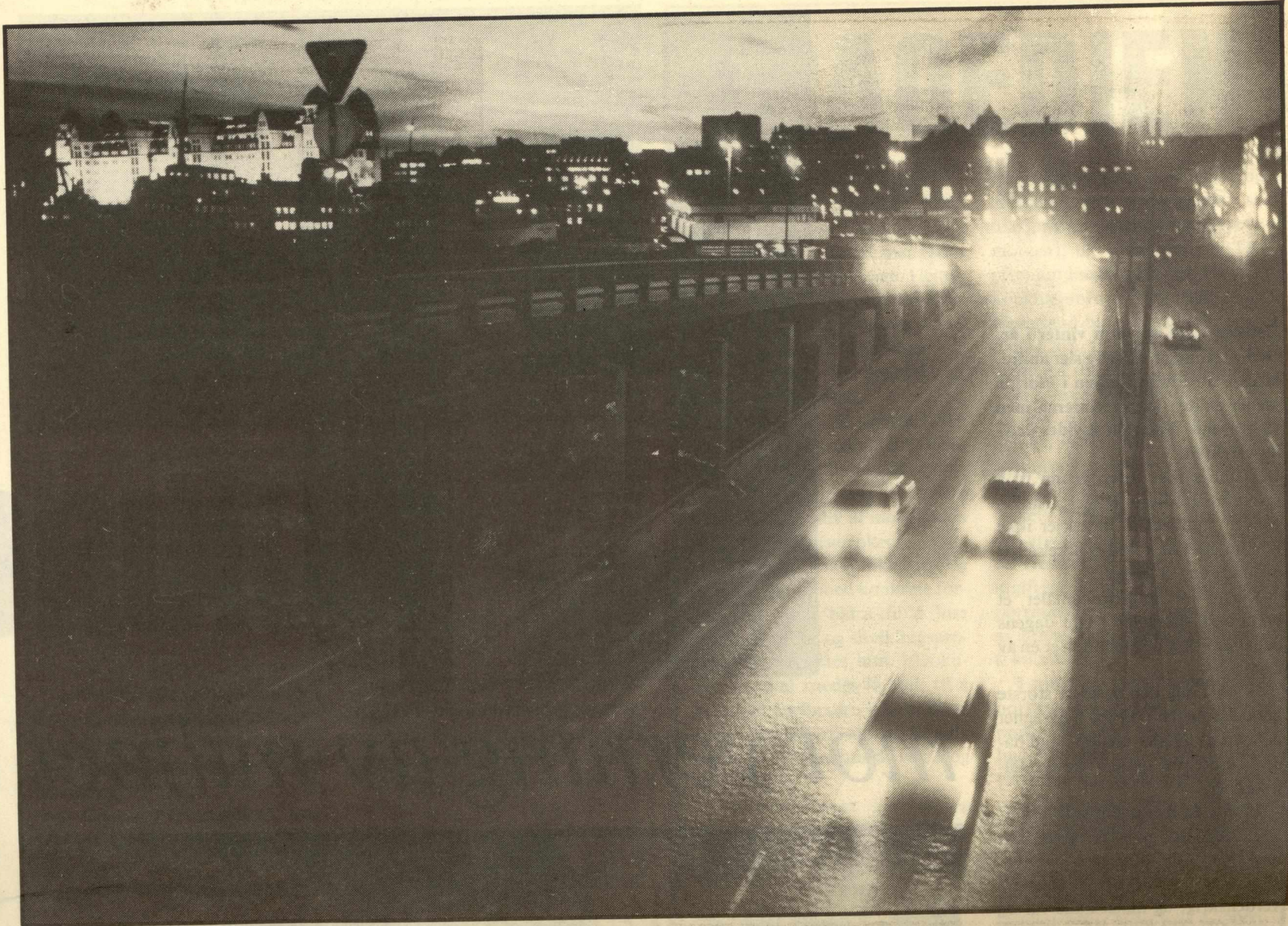
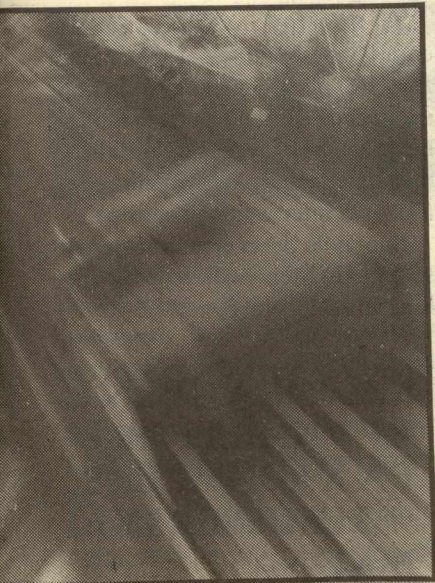
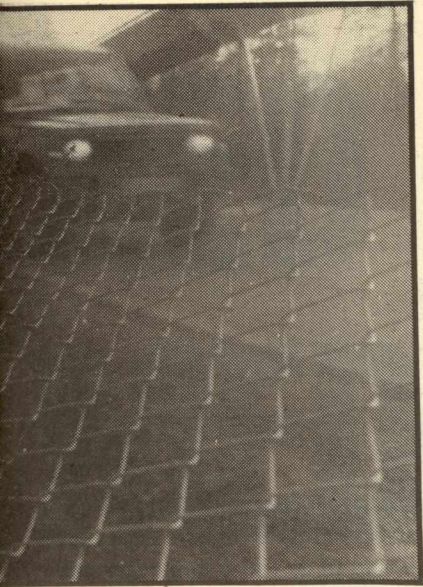
— Nei, vi aksepterer bilen som et viktig framkomstmiddel som har kommet for å bli. Men det er viktig å redusere misbruket av bilen, og legge forholda til rette for et fornuftig bruk av den. For å oppnå det, trenger vi et godt utbygd kollektivtilbud som gjør at folk velger å la bilen stå.

— Vår plan viser at dette faktisk lar seg gjennomføre. Men det avhenger av at man prioriterer opp kollektivtransporten, og ikke bare prater om hvor viktig og bra den er, sånn som politikerne gjør nå. De skyver ansvaret over på kommune og fylkene, men er ikke villige til å foreta de nødvendige bevilgningene. Men også på lokalt plan må prioriteringene bli annerledes. I dag har veikontorene rundt om i fylkene opp til 130 ansatte, men ofte bare tre som jobber med kollektivtrafikken.

Aksjon Nærmiljø og Trafikk har et sakkyndig råd på 11 personer, sammensatt av folk fra ulike instanser, som f. eks. Sporveien og Samferdselsdepartementet.

— Vi prøver å være faglig på høyden for å bli anerkjent for det, samtidig som vi ønsker å være ei pressgruppe. Vårt mål er å mobilisere folk til å jobbe i sitt eget nærmiljø, i bydelene. Aktiviteten må komme nedenifra. Vi vil ha aksjoner, og ikke bare sitte og produsere papir. Det er det mange nok andre som gjør, sier Kristin.

— Folk er opptatt av trafikkproblemene og av miljøet rundt

seg. Det merker vi på alle henvendelsene vi får. Spesielt gjelder dette kanskje småbarnsforeldre, men også andre grupper, som f.eks. eldre, er engasjerte i denne diskusjonen.

— Da jeg begynte å jobbe med denne aksjonen hadde jeg den innstillinga at samferdselspolitikk dreide seg om å flytte folk fra ett sted til et annet. Men jeg oppdaga fort at det handler om mye mer. Det handler om folks nærmiljø og livsvilkår, og om bypolitikk.

— *Blir dere tatt alvorlig av politikere i de ulike departementene?*

— Det vil vise seg når bevilningene for neste år kommer, smiler Kristin.

— Neida, så langt har vi bare møtt positive holdninger. Vi har fått ros for rapporten vår, og har et godt forhold til de vi har kontakt med. Enkelte har nok vært usikre på hva slags aksjon vi egentlig er, men de vi har jobba sammen med og som kjenner oss, tar oss absolutt alvorlig.

— Men vi består som sagt av ideelle organisasjoner, og innflytelsesmulighetene er små sjøl om vi samla har over 200 000 medlemmer bak oss. Derfor ønsker vi samarbeid med andre, for eksempel fagbevegelsen, for å legge mer press bak aksjonene våre.

— *Hvilke aksjoner er det snakk om?*

— I forbindelse med aksjonsuka vår i oktober hadde vi planlagt å stenge Bogstadveien her i Oslo for all trafikk, og gjennomføre en bilfri dag. Vi ønska å få igang et samarbeid med handelsstanden, men de stilte seg sterkt tvilende i begynnelsen.

— Begrunnelsen var at de fryktet at salgstalla ville gå voldsomt ned

hvis vi stengte veien for biltrafikk. Men de blei med til slutt, og vi gjennomførte aksjonen. I ettertid har butikkene i Bogstadveien oppsummert aksjonen som så vellykka at de på eget initiativ planlegger en ny bilfri dag i mai!

— I tillegg har vi deltatt i et prosjekt kalt «Kysten Rundt». Sammen med andre organisasjoner og en del direktorater reiste vi langs kysten med «Prinsesse Ragnhild», som blei omgjort til et slags flytende informasjonssenter. Vi var innom 18 steder, hvor vi diskuterte med folk, hadde stand og prøvde å få dratt i gang lokale aksjoner. Dette resulterte blant anna i at vi har fått et interimstyre i Trondheim.

— Lokal aktivitet er veldig viktig for oss, sier Kristin. — Derfor jobber vi mye for å nå ut. Et sekretariat kan ikke drive aksjonene. Vi kan bare jobbe for å samordne aktivitetene.

— *Til slutt, trur du folk virkelig er villige til å sette fra seg bilen?*

— Ja, det trur jeg. Men for å få folk til å reise kollektivt, må man trulig kombinere utbygginga og oppvurderinga av kollektivtilbudet med restriksjoner på bruk av bil. Jeg tenker da på kjøreavgifter, økte parkeringsavgifter og trafikksanering av boligområdene. Folk må få et annet forhold til bilen.

— Det er i grunnen litt betegnende at den største interesseorganisasjonen i Norge er knytta til bilen, — en ting! Men for å snu på holdninga til bilen, må det kanskje svi litt i lommeboka!

— *Men det er ikke reint billig å kjøre kollektivt, heller?*

— Faktisk så oppgir folk den dårlige koordineringa mellom de ulike kollektivtilbudene som en viktigere årsak til at de ikke kjører

kollektivt enn billettprisene. Et godt utbygd kollektivsystem, med hyppige avganger, flere linjer og bedre korrespondanse mellom linjene, er det folk etterlyser.

MED SJØLTILFREDSHET LØFTER VI FINGEREN MOT DEN NESTE BILBØLLA

— Vi må få et mer kritisk forhold til det å kjøre bil fra dør til dør, men samtidig må det bli status å være kollektivtrafikkant og tenke på miljøet rundt seg, avslutter Kristin.

Og vi begir oss ut i Oslotrafikken igjen, bare for å konstatere at den ikke har endra seg på disse timene. Men vissheten om at vi ikke er aleine om å knytte nevene i raseri nede i lommene hver gang en enmanns-, person-, familie-, privatbil feier over fotgjengerfeltet og etterlater en sky av støv, dritt og eksos i vår munn, eller bidrar til at vi ser fire-fem trikker passere før bussen kommer seg ut av trafikk-kaoset og vi kan skifte til trikk, — ja, den vissheten gjør at vi med større sjøltilfredshet løfter fingeren mot den neste bilbølla som sender innholdet i den største søledammen i omegn utover de reine buksene våre. Og vi tenker: En dag... Bare vent... En dag...

Tekst: ANITA HANEBO
Foto: HALVOR BJØRNGÅRD

Kristin Omholt-Jensen, daglig leder i Aksjon Nærmiljø og Trafikk.

FOTO: LEIF STEINHOLT

Ei sammenstilling av de to alternativene viser følgende:

STORTINGET

Investeringer	
■ Veianlegg:	9 milliarder
■ Buss, trikk og bane:	1 milliard
Drift:	
■ Veitrafikken:	4.5 milliarder
■ Kollektivtrafikken:	1 milliard

AKSJONSPLANEN

Investeringer	
■ Veianlegg:	1 milliard
■ Buss, trikk og bane:	5 milliarder
Drift:	
■ Veitrafikken:	2.5 milliarder
■ Kollektivtrafikken:	3 milliarder

SAMMENLIGNING

Post	Stortinget	Aksjonsplanen
Investeringer (milliarder):	10	6
Drift (milliarder pr. år):	5.5	5.5

Det har vært en varm vinter i år. Deilig sier noen. Ergelig sier andre. NASA forskningsstasjon i Florida mener at den varme vinteren med 99 prosents sikkerhet skyldes drivhuseffekten!

Det finnes ikke noen grunn til å spøke med miljøet lenger. Tankegangen som sier at det skjer ikke noe før etter *min* død er ikke så lett å klamre seg til lenger.

Derfor er miljøspørsmålet et brennbart spørsmål i alle dagens debatter — og EF-debatten er en av disse.

EF er i dag den desidert største handelsenheten i verden medregnet det nett av avtaler mellom land både i og utenfor det europeiske fellesskapet.

EF ble dannet ut fra storkapitalens behov for politisk og økonomisk kontroll over gjenoppbyggingen av Vest-Europa etter andre verdenskrig, og målet både var og er at EF skal kunne konkurrere med de andre store markedene som USA/Canada og Japan.

Men etterhvert har EF utviklet seg mer og mer i retning av å bli et politisk fellesskap, ikke bare et handelsfellesskap. Allerede så tidlig som i 1970 ble betegnelsen EF omfattet til også å gjelde «Det europeiske politiske samarbeid» (EPS) på regjeringsplan. Mange mener at EF utvikler seg mot en forbundsstat, som en realisering av Napoleons og Hitlers drømmer om den store framtidsstaten, med felles styringsorgan, felles økonomi, felles militærvesen og felles kultur.

I EF BLIR NORGE REDUSERT TIL ET UTKANTFYLKE, MED LIKE LITE INNFLYTELSE SOM FINNMARK HAR I NORGE

En slik EF-union vil sluke de små nasjonene. Land som Norge og Danmark blir redusert til utkantfylker i EF, med like lite makt som det Finnmark har i Norge.

Opprettelsen av EFs felles indre marked i 1992 er et viktig ledd i denne utviklingen. Et av målene med det indre markedet er å få en harmonisering EF-landene imellom ved å gjøre lover, regler og avtaler mest mulig lik for alle land i EF, og at varer, tjenester, kapital og arbeidskraft skal kunne passere fritt over landegrensene.

En del av utviklingen er (som EFs hovedkvarter i Brussel selv sier) at alle «tekniske» handelshindringer må fjernes.

Hva er så en teknisk

EF mot verning av miljøet

EF: Ikke stedet for å ta fatt på miljøproblemene.

FOTO: KLASSEKAMPEN

handelshindring?

Avgifter på miljøfarlige utslipp kan regnes som en slik handelshindring. Og en av intensjonene med opprettelsen av det indre marked er nettopp at skatte- og avgiftspolitikken skal jevnes ut — altså at den skal være lik for alle medlemsland, slik at produksjonsbetingelsene blir mest mulig like. Dette er også en av de viktigste årsakene til at de grønne partiene er motstandere av EF. For disse forholdene hindrer hvert enkelt land i å føre en sjølstendig miljøpolitikk.

Et eksempel på hvordan Norge kan bli rammet hvis vi går inn i EF, gjelder spørsmålet om asbest. I EF godtar man fem ganger så mange asbestfibre i et arbeidsmiljø som i Norge. Om Norge fortsatt får ha den grensen vi har nå, er et åpent spørsmål hvis vi blir medlem i EF.

Her er det snakk om den norske sjølråderetten, og muligheten til å

påvirke systemet i det landet du sjøl lever i.

Det er de store monopolene som her mest makt EF. De bestemmer i stor grad hvilke krav og standarder som skal gjelde. Et eksempel er når EF-kommisjonen foreslo krav til rensing av bileksosen på lik linje med det som er vedtatt i USA. Franske bilfabrikker protesterte fordi de ikke hadde teknologi til å oppfylle kravene uten å måtte foreta store investeringer. Kravene ble da umiddelbart senket til det nivået bilfabrikkene krevde.

I 1978 utarbeidet EF en miljøplan som gjalt utslipp av giftige stoffer i sjøen eller havet. De delte giftene opp i to kategorier: En svart liste over de giftigste stoffene (deriblant kvikksølv) og en grå liste med mindre giftige stoffer som f. eks. bly og krom.

De svartelistede stoffene ble pålagt regler for utslipp som ikke

måtte overskrides i noe medlemsland. Stoffene på den grå listen skulle behandles ut fra havet omkring de gjeldende land sitt evne til å motta stoffene. Åpent hav ble f. eks. regnet for å være en god mottaker, mens en lukket fjord kunne motta mindre gift.

Men England var ikke fornøyd med forslaget. De ville at også de svartelistede stoffene skulle behandles på lik linje med de «grålistede» stoffene. For England var det her en fordel at landet er omringet av åpent hav. Saken endte med at England fikk lov til å benytte seg av havets fortynningsevne også i forhold til de svartelistede stoffene.

Disse eksemplene viser to ting:

■ At det går an å påvirke de vedtakene som er gjort i EF, hvis du har tilstrekkelig med makt.

■ At de vedtakene som blir forandret kan bli til det verre, på grunn

av at det er det enkelte lands mål om å styrke sin egen konkurranseevne i forhold til de andre som ligger bak endringen.

Til tross for disse forholdene er et av de mest sentrale argumentene fra EF-tilhengerne at Norge må bli medlem av EF for å ha noen mulighet til å påvirke miljøpolitikken, med det utgangspunkt at miljøpolitikk er et internasjonalt spørsmål.

Sant nok, det er et internasjonalt spørsmål. Men hvor stor påvirkningskraft vil Norge ha i EF?

MILJØKAMPEN I EF VIL BLI FØRT PÅ KAPITALENS PREMISSE OG IKKE NATURENS

EF er åpenbart ikke stedet for å få gjennomslag for bra miljøpolitikk. De enkelte landa i EF og EF som organisasjon vil ha som mål å ligge fremst i konkurransen, både i forhold til andre EF-land og i forhold til andre økonomiske sentra og organisasjoner. Slik sett vil miljømessige restriksjoner som fordyrer produksjonsprosessen være en «fiende».

Hvis du skulle jobbe med anti-rasisme, ville du da velge Folkeaksjonen Mot Innvandring som første målgruppe for å få gjennomslag for dine idéer? Nei, det ville du ikke. Og hvis du skulle jobbe med naturvern, ville du da melde deg inn i EF?

Det sier seg sjøl at man ikke velger å begynne bakerst, og der man har minst påvirkningskraft.

For vi har all grunn til regne med at miljøkampen innen EF vil bli ført på kapitalens premisser og ikke på naturens.

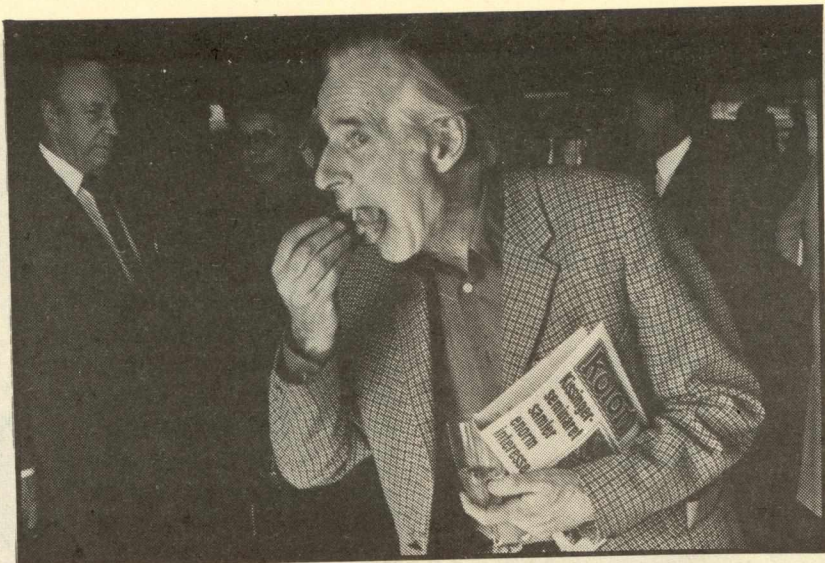
I miljøspørsmål må Norge derfor søke internasjonalt samarbeid samtidig som vi står utenfor EF, og kjempe for at alle land skal føre en selvstendig og ansvarlig politikk. Et mer nærliggende forsøk kan være å prøve å alliere seg med land som Sverige, Danmark og Finland, som motsvar til den store EF-unionen — som er en union der de store har makten over de små. I et nordisk samarbeid vil Norge ha større muligheter til å få gjennomslag for sin politikk, samtidig som en felles nordisk politikk vil ha større tyngde internasjonalt. Grunnlaget for et nordisk samarbeid må være å forsvare både sjølråderetten og naturens rett til å ikke bli misbrukt.

Det trengs en politikk *mot* kapitalens styring og rasering, som er konsekvensene av den politikken som EF fører.

KATRINE MALMO

NED MED

FORBRUKET

«En avdanka
filosofi-profes-
sor som er
takknemlig
overfor små
dyr og store
fjell.»

— Miljøhensyn og innvandringshensyn kan stå i motsetning til hverandre. Den vestlige verden er nødt til å gå drastisk ned i levestandard, stor innvandring vil derimot føre til økt ressursforbruk. Likevel må humane hensyn få første prioritet.

Det er Arne Næss som sier dette. Den kjente og pensjonerte filosofi-professoren som de siste 20 årene har engasjert seg i miljøkampen. Julaften ifjor trykte Aftenposten et innlegg av ham som pekte på nødvendigheten av at vi gikk ned i levestandard.

— Det inngår respekt, med tanke på de vanene vi har denne dagen, sier Arne Næss.

Vi kan bare leve som vi gjør hvis vi kan begrunne at andre ikke skal gjøre det samme. Det sier seg selv at hvis en milliard kinesere og en milliard indere skal bruke papir som oss, blir det katastrofe. Nordmenn har en moral, en herremoral. De andre, gjerne fra litt sydligere land, en annen, mere klok og nøktern moral.

GLEDENS BUSKAP

— Det er utenkelig at fattige land skal bruke ressurser som oss, -bevisstløst sløsende. Levestandarden, som er hva du har og mengden av det, vil gå ned. Men det behøver ikke livskvaliteten gjøre. Tvert imot kan den bli høyere, det vil bli mer egenverdi i det vi gjør. Den nåværende levemåten dreier som midler til lykke, ikke lykke i seg selv. Med enklere midler kan vi oppnå rikere mål. Derfor kommer jeg egentlig med et gledens budskap.

— Er det taktisk lurt å si dette til Norges befolkning nå når det gjelder å mobilisere alle krefter i miljøkampen?

— Jeg nøler ikke med å si vi må gå ned i levestandard, for jeg er ikke politiker. Jeg har ingen stemmer å miste. Å si det er upopulært, men nødvendig. Derfor er det min plikt som filosof å si det.

— Hjelper det med holdningskampanje? Folk kjører bil fordi det er det beste framkomstmiddelet.

— Vi kan godt vedta en lov som halverer bruken av kjemikalier. Men det monner ikke. Det er hele vår holdning til naturen som må forandres.

— Gå ned i levestandard, utelukker ikke dette synet at levestandarden kan opprettholdes ved å organisere ressursene annerledes? Dessuten er det forsket veldig lite på alternative og gjenvinnbare energiformer.

— Dette var målet i 1970. Vi håpet på en teknologisk revolusjon. Dataen kom, men det hjalp ikke. Det har blitt mye verre siden da. Det er totalt uansvarlig å leve utfra forutsetningen om en teknologisk revolusjon. Vi har allerede ventet 20 år på den.

INNVANDRING

— Betyr ikke disse standpunktene at du vil begrense innvandringen?

— Jeg vil ikke begrense antallet folk som slår seg ned i Norge, men det er ingen grunn til å øke tallet voldsomt. For flyktningene i fattige land, som lever under grusomme forhold, kan bli hjulpet der. Det nytter ikke å få millioner til Norge. Vi må heller hjelpe fattige land som overstrømmes. Den delen av India som grenser til Bangladesh f.eks. Der kan økte bevilgninger brukes mye bedre enn her. Tidobling gir god mening der, ikke her.

— Er det her valget står idag, mellom å ta imot innvandrere og å sende hjelp?

Nei, et hovedproblem er behandlingen av de som kommer. Sier vi ja må vi følge opp med godvilje og generøsitet.

— Vil du stille deg på Fornebu og sortere ut hvem som skal komme inn og ikke?

— Vi kan ikke åpne grensene helt. Ingen har fordel av at den norske staten bryter sammen. Det gjør den med en million innvandre-re.

— Bryter den Pakistanske staten sammen? Der har de ca. fire millioner flyktninger.

— Der er det mye mindre strukturert. Flyktningene blir lettere inn blant de andre fattige. Hvis man

kunne spasere inn i Norge og få hele -la oss si titusen i nærmeste bank for å etablere seg ville konsekvensene på lang sikt vere utilfredsstillende for alle.

HUMANE HENSYN FØRST

— Hva vil bli de ressursmessige konsekvensene av en million innvandrere?

— Økologiske hensyn har annen prioritet i forhold til humanistiske. Men flyktningenes barn øker Norges avstand fra økologisk bæreevne. De vil ødelegge mye mer pr. hode enn gjennomsnittlig i verden. De har kommet til et land som må ta skjeen i en annen hånd.

— Vil du gi noen retningslinjer for norsk innvandringspolitikk?

— Første prioritet for de som flykter og risikerer tortur og fengsel hvis de vender tilbake til hjemlandet sitt. Vi må samarbeide med Amnesty Internasjonal, og gjøre dem oppmerksomme på at vi har åpne grenser for et stort antall forfulgte. Flere tusen, mere enn det vi har idag. Amnesty International kan si at de og de er i fare, så tar vi dem hit. Her kan vi gå meget langt. Det er et ideal å være som Sverige under vår okkupasjonstid: åpne for forfulgte.

— Har du vurdert konsekvensene av at disse argumentene, at den vestlige verden må ned i levestandard og at dette fører til at vi må begrense innvandringen, kan brukes av mer og mindre uttalte rasister og som ledd i en utestengingspolitikk?

— Umulig, de er jo for å begrense antallet som kommer, og de snakker ikke om vesentlig økning av budsjettet til hjelp i de fattige landene. Og FrP er mot u-hjelp, Norske bilister er lei av at avgiftene deres går til u-land. Jeg argumenterer for at andelen u-hjelp av Brutto nasjonal produktet skal økes fra ca. 1.13 prosent til to prosent. Det vil gjøre oss til et foregangsland internasjonalt, og vise at også et smellrikt land kan vere generøst.

NICOLAY B. JOHANSEN

TRAGEDIEN

SNART GÅR TEPPET opp for andre akt miljøtragedien «Vår Felles Framtid». Tragedien som handler om det meste, mens som utelukker det vesentligste. Helten heter Moder Gro, men hvem er skurken? I løpet av våren kommer regjeringas oppfølger av Gro-rapporten. Vil den peke ut synderne? Tvisomt.

«Vi skal være varsomme med å være for konkrete», sier Gro. «Det øker faren for at ulike grupper henger seg opp i enkelte formuleringer slik at motstanden mot hele rapporten øker».

«Rapporten skal ikke først og fremst komme med konkrete forslag som kan bidra til å løse verdens miljø- og utviklingsproblemer», forsetter hun. «Dokumentet skal istedet få folk til å forstå at naturvern ikke er noen luksus, men tvert i mot nødvendig for å sikre økonomisk vekst og utvikling».

Vekst med vern, sier Gro og håper på ei bærekraftig utvikling. Vekst for hvem? spør jeg, men egentlig vet jeg svaret. Den industrialiserte verden. Det er de som driver den globale økonomien. Godt støttet av norsk næringsliv når det gjelder lave råvarepriser og handelsbarrierer mot bearbeida råvarer fra den tredje verden.

«Det er viktig med økonomisk vekst i den tredje verden», sier Gro. «Men for å kunne hjelpe andre, må vi stimulere veksten i vårt eget land», legger hun til (aner vi pusten av norsk næringsliv i nakken?) Formelen taler for seg: Vekst i nord og vest = vekst i sør og øst. Tar Gunnar Berge utfordringen å balansere likningen?

Som oppfølging av Gro-rapporten, er alle land oppfordret til

å lage en plan for ei bærekraftig utvikling. Den nederlandske situasjonsrapporten (Zoorgen voor morgen), ble presentert i et TV-program i september '88. Hovedkonklusjonen i rapporten er at Nederland bare vil være levelig i omlag 20 år til om man ikke går til drastiske strakstiltak. Meldingen kom som et sjokk på nederlenderne. At ronning Beatrix brukte hele sin nyttårstale til å fortelle fra rapporten og formane folket til en radikal endring, bidro til å øke folkets kriseforståelse. Den konservative miljøvernministeren har nå fremmet forslag om å doble utgiftene til miljøvern, og transportministeren vil stoppe all bruk av privatbil på strekningen under ti kilometer.

I løpet av våren kommer den norske oppfølgeren av Gro-rapporten. Vil den ha et like rystende budskap som den nederlandske? Hvis Gro skal ta sine egne anbefalinger på ordet, betyr det at vi bl.a. må redusere vårt energiforbruk med 50 prosent i løpet av de neste 50 årene. Regjeringas energimelding legger opp til en 30 prosent vekst fram mot år 2000. Hva har Arne Øien tenkt å gjøre med dette? Forskere varslar en vekt i antall biler pr. innbygger på 40 til 70 prosent fram mot år 2000. Kanskje William Engseth burde ta seg en prat med sin nederlandske transportkollega...

Den norske oppfølgingsrapporten kan bli så katastrofalt dårlig, at den byllen som kalle Arbeiderpartiets miljøengasjement lett kan punkteres. Det er valgkamp. Få grumset fram i dagen. Men det er du som sitter med nåla. Stikker du?

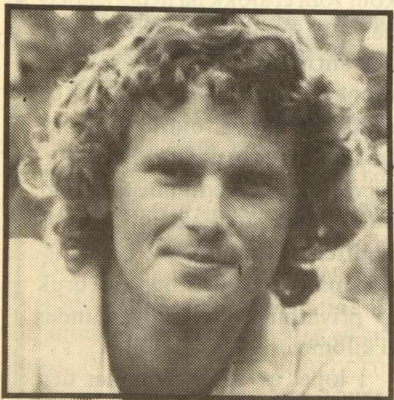
MARIANNE GJØRV

Marianne Gjorv har tidligere vært leder for Natur og Ungdom.
FOTO: KLASSEKAMPEN

STOPP

Knut Henning Thygesen.
FOTO: OLA SÆTHER

*Miljøaktivistene
Rune Haaland og
Knut Henning
Thygesen sier ikke
bare «stopp» til
miljøutviklinga; med
kunnskap og kamp
prøver de å dreie den i
ei anna retning.*

Rune Haaland. FOTO: OLA SÆTHER

RUNE HAALAND er en av strategene bak Bellona. Knut Henning Thygesen er en sentral person i miljøgruppa til AKP og Rød Valgallianse. Rebell samla dem til en samtale om miljøkampen i dag og framover.

I slutten av februar var de begge med og arrangerte et kurs for miljøaktivister som Bellona har utvikla i samarbeid med Studieforbundet Ny Verden. Mer enn tredve engasjerte kursdeltakere skal nå ut og gjøre livet surt for offentlige og private miljøsvin.

Knut Henning: — Siden kurset har fått så stor oppslutning viser det et enormt behov for å følge opp det som Brundland-rapporten sa; at man skal handle lokalt og tenke globalt. Når ingen andre gjør det har vi tatt den utfordringa på sparket.

— *Hva er miljøbevegelsens viktigste styrke i Norge i dag?*

Knut Henning: — Den styrken vi opplever på kursene er at de folka som deltar mener at det haster. Det har gjort at vi har fått adskillig mer pågangsmot, entusiasme og aksjonsretta folk inn i miljøbevegelsen.

— *Betyr det at det er en ny generasjon på veg inn i miljøbevegelsen som tar over for folk som deltok tidligere?*

Rune: — Ja, det tror jeg i en viss grad stemmer. Det er veldig mye unge folk som deltar nå, og det er folk som er veldig resultatorienterte; som er lei av ørkesløse diskusjoner som ikke fører noen veg.

— *I 1981 tapte miljøbevegelsen kampen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget. Er det som skjer nå et uttrykk for en ny offensiv etter tapet, hvor miljøbevegelsen var nede i en bølgedal?*

Rune: — Jeg tror miljøbevegelsen fikk seg en veldig knekk etter Alta-kampen, og at den gjorde noen strategiske bommerter. Da tenker jeg både på Natur og Ungdom (NU) og Naturvernforbundet. På et eller anna tidspunkt ble man knust av den makta som staten sat-

te inn i Alta. Jeg husker hvordan det var å jobbe i NU etter Alta; det var ganske forferdelig, og vi fikk vel ikke gnisten igjen før det ble lagd direkte aksjoner i Jøssingfjorden i '83. Og det var stille helt til gifttønnene ble gravd opp ved Unger fabrikker i '85; først da begynte media å bli interessert igjen. Neste trinn var algekatastrofen i fjor, og siden da har det vært nesten kontinuerlig miljø i media.

Knut Henning: — Det maktparatet som knuste Alta-aksjonistene knuste bare miljøopprøret for ei lita stund. Miljøkatastrofene og en mer aksjonistisk og offensiv bevegelse som har vokst opp på grasrota har snudd det enorme slaget vi fikk fra staten under Alta-kampen.

— *Rune nevnte strategiske bommerter som ble gjort under Alta-kampen; hva tenker du på da?*

Rune: — Jeg tenker helt konkret på debatten om virkemidler som foregikk. Alta-kampen ble på mange måter en diskusjon om man skulle følge samfunnets spilleregler eller ikke. Det ble mye snakk om aksjonsformer og ikke hva saka gikk ut på.

— Det som det norske folk nå har skjont, er at når det gjelder trusler mot det økologiske systemet er man nødt til å se lenger enn nese-tippen og det lovbooka viser. Det gjelder jo faktisk framtida vår, og i et sånt perspektiv er det klart at noen lovparagrafer er man nødt til å se vekk fra. Det har faktisk folk skjont.

— *Hva er de største svakehetene til miljøbevegelsen i Norge sånn som den står i dag?*

Rune: — En svakhet er at miljøbevegelsen er veldig liten og uskolert. Det trengs ganske mye kunnskap og erfaring før man kan få en skikkelig brei folkebevegelse som kan jobbe sjølstendig. Å knytte folk sammen fra ulike miljøer og å samle informasjon tar tid, og er helt vesentlig når en skal bygge opp en miljøbevegelse. Vi har egentlig bare begynt på den jobben.

— *Miljøbevegelsen arbeider*

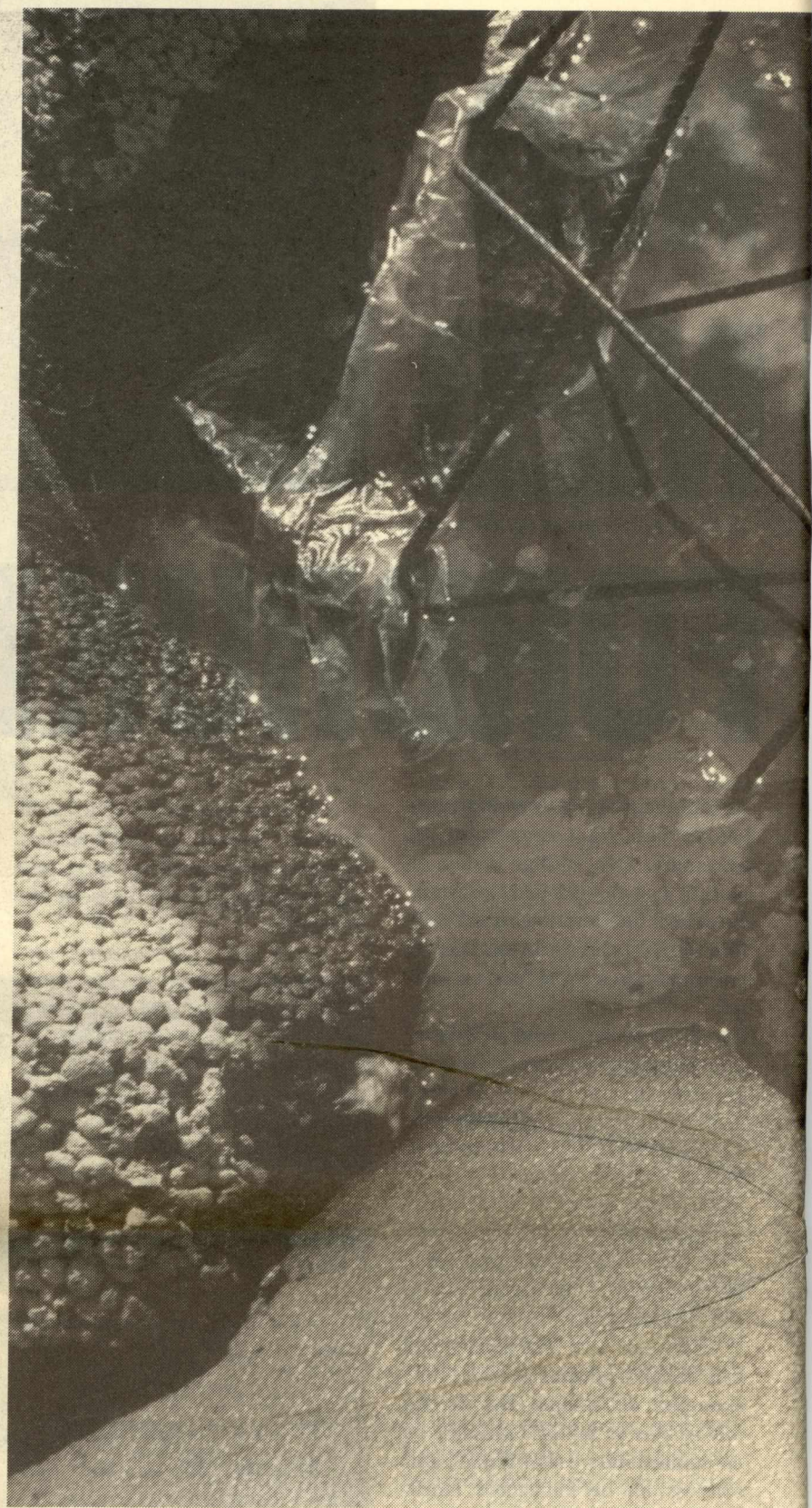
først og fremst med konkrete saker, konkrete forurensingskilder f.eks. I et miljøhefte fra AKP og RV sies det at miljøbevegelsen er prega av en «lappverkstankegang», hvor man går løs på enkelte saker uten å ha en helhetlig politikk. Er dere enig i dette?

Rune: — Jeg er langt på veg enig i det. Men veldig mye av det som foregår av miljøproblemer er av en sånn art er at makthavere prøver å skjule informasjon, og nettopp derfor har en samla oversikt over det som skjer vært forferdelig vanskelig å få til. Det at ting er løsrevet fra en sammenheng handler mye om at lokale grupper som er opptatt av miljøproblemer i nærmiljøet i første omgang ikke har vært i stand til å se det i en større sammenheng. Der tror jeg mye er snakk om å arbeide med ting over tid. Det vi ser er at det vokser fram forståelse gjennom handling og aktivitet, og forståelsen for de globale problemene, som drivhuseffekten, er i ferd med å vokse fram.

Knut Henning: — Jeg mener karakteristikken «lappverkstenkning» er helt riktig i dag, men dermed er det ikke sagt at det er så voldsomt negativt. Hvis vi ser helt nøkternt på situasjonen, så begynner folk gjerne med helt isolerte aksjoner — men det er ting som gjør at folk blir opptatt av ei sak.

— *Hvor langt bør miljøbevegelsen gå i å utvikle helhetlige svar, f.eks. når det gjelder økologi og økonomi? Er det miljøbevegelsens oppgave, eller er det de politiske partiene som skal ta hand om den sida av saka?*

Rune: — Jeg mener at et miljøbevegelsens oppgave å skissere alternativer, og jeg ser helt klart tendenser til at miljøbevegelsen er i ferd med å utforme en del visjoner. De er gjerne veldig konkrete, som f.eks. å gå inn for elektrisk bil for å fjerne forurensinga i byene. Det er flere eksempler på at miljøgrupper henter fram helt konkret renseteknologi og andre måter å produsere

Forsøplinga og forurensinga øker. Hvilken retning bør miljøbevegelsen ta i kampen

på; diskuterer teknologivalg i forhold til forurensing.

Knut Henning: — Hvis miljøbevegelsen later som om det finnes en verden hvor de beslutningene som angår miljøet ikke har med økonomi og makt å gjøre, da kan ingen ta miljøbevegelsen alvorlig.

— *Miljøspørsmål er «in» og noe alle snakker om. Dere er ikke redd for at miljøkampen blir ufarliggjort og sugd opp i de etablerte partiene?*

Rune: — Jo, jeg er veldig redd for det, og det er jo det som faktisk skjer. Det er bare en mulighet til å hindre at det blir sånn, og det er å ha en miljøbevegelse som er sterk nok.

Knut Henning: — La oss se på et mest klare eksempelet på hvordan det er i Norge i dag, på Arbeiderpartiet og hvordan de fungerer. I miljøpolitikken er de inne i en kjempespagat: Gro Harlem Brundtland oppfordrer til ei kursendring, samtidig som de raser avgårde i 150 i samme retninga som de har gjort hele tida. Det er et klart ei oppgave for oss å avsløre.

— *Når det gjelder økonomi: Som AKPer har jeg vært med på en*

debatt med ledende politikere i Aust-Agder om sur nedbør, og alle partiene var enige om at det trengs noe helt nytt når det gjelder økonomisk tenkning. Når det gjelder diskusjoner om økologi og miljø kan en få med seg folk fra forskjellige politiske retninger på at det trengs ei grunnleggende endring for å få bukt med problemene.

— *Hva innebærer ei «grunnleggende økonomisk forandring»? Bør miljøbevegelsen gi konkrete svar på det, og si hvordan økonomien bør organiseres?*

Knut Henning: — Det er ei stor utfordring for miljøbevegelsen!

Rune: — Jeg har ingen klare svar på hvordan ting skal gjøres, men det begynner å bygge seg opp ganske brei forståelse i samfunnet om at det trengs grunnleggende forandringer i økonomien på verdensbasis. Nå tenker jeg spesielt på den tredje verden og vår verden. Norge kan være i stand til å påvirke forholdet mellom den tredje verden og den rike verden hvis vi er vårt ansvar bevisst. Hvis Norge f.eks. investerer penger i solenergi-forskning og -produksjon kan vi være i stand til å redde regnskogen og

FOTO: HALVORBJØRNGÅRD

enframover?

stoppe ørkenspredninga, fordi det ikke blir så sterkt press på energiressursene som finnes i skogen.

— *Hvilke grupper er det viktigst for miljøbevegelsen å søke allianser med?*

Knut Henning: — I sin rapport ga Gro Harlem Brundtland uttrykk for at de viktigste var statsoverhodene og næringslivstoppene, spesielt i de multinasjonale selskapene. Vi har hatt det stikk motsatte utgangspunktet: Folk som ser miljøvern fra grasrota; vanlige folk. Og vi har oppdaga enorme ressurser som ligger i folk. Alle de flotte aksjonene som har vært de siste åra har kommet fra folk lokalt.

Rune: — Det er veldig interessant at det skjer så kolossalt mye på lokalt plan. Miljøbevegelsen vinner fram med konkrete resultater gjennom et bredt lokalt engasjement. Vi får ofte gjennomslag i kommunale organer til å forandre på f.eks. planer om deponering av kloakkslam. Alle de små seirene bidrar til å føre miljøbevegelsen framover. Jeg ser helt konkret grunnlag for flere «Alta-aksjoner» i Norge i 1989 enn noen gang tidligere.

— *Er det nødvendig i dag å ofre*

arbeidsplasser for å verne om miljøet?

Rune: — Jeg ser ingen reell konflikt, kun en kortsiktig. Hvis vi investerer i miljøvern vil det gi mye større sysselsetting enn det vi har i dag. Nå tenker jeg miljøvern i et utvida perspektiv. Hvis Norge bygger lyn-tog, som vi bør gjøre, og reparerer fjordene, vil det helt konkret innebære at anleggsbransjen og andre bransjer vil få en bråte med oppdrag. Det samme gjelder hvis vi skal bygge kloakk-renseanlegg. Og ikke minst ligger det arbeidsplasser i forskning og utvikling av ny teknologi.

Knut Henning: — Det som kalles en konflikt oppstår gjerne fordi staten og de som eier bedriftene går sammen og prøver å lage en konflikt ut av det. Vi har sett tydelig at bedrifter som blir pålagt rensekraft truer med å legge ned i Norge og flytte til den tredje verden. Det betyr at de flagger ut den industrien som er stor-forurensere. Derfor er det viktig å se på den politikken som den norske staten fører; at de nærmest oppfordrer industrien til å flagge ut miljøproblemene.

Rune: — Jeg er enig i det. Og når

det gjelder den gamle industrien er det en virkelig fare for at vi får en faneflukt utover på 90-tallet.

— *Men anvisningene om ei miljøvennlig sysselsetting krever jo ei omlegging av hele økonomien. Sånn som systemet ser ut i dag er det jo reelt en konflikt, slik som f.eks. med magnesiumfabrikken på Herøya, hvor fagforeninga og Bellona var uenige?*

Knut Henning: — I dag har vi et system som er skreddersydd for å lage konflikter.

Rune: — Det har vi, men når det er sagt, mener jeg at arbeiderne på Herøya og Bellona egentlig har felles interesser i å presse ledelsen i Hydro til å investere i ny teknologi i Norge. At vi har kommet i konflikt når det gjelder magnesiumfabrikken har lite med en reell konflikt å gjøre. Vi sitter med svar-teper fordi vi kjemper for miljøet, mens Hydro investerer i en ny magnesiumfabrikk i Canada.

— Det vi ser er ei utvikling i norsk industri som har gått over mange år. Denne politikken går ut på å produsere i andre land enn i Norge, og det skjer med statens velsignelse. Hydro er jo kontrollert av den

norske stat. Og arbeiderne på Herøya er i ferd med å se at det ikke er Bellona som truer deres arbeidsplasser; det er Hydros styre og det økonomiske systemet som de fungerer innafor.

— *Bør miljøbevegelsen ha en egen strategi for å knytte kontakt med fagbevegelsen?*

Knut Henning: — Ja, og det er kanskje et område man har vært for lite flinke til; både fagbevegelsen og miljøbevegelsen. Men i dag er det mange tegn til tilnærming, og at man ser at man har felles interesser. Det er mulig at det miljøkurset vi har skal bli skreddersydd for å henvende seg til fagbevegelsen. Strategisk tror jeg det er helt avgjørende med ei slikt tilnærming.

Rune: — Jeg er helt enig. Jeg merker et økende engasjement fra fagforeninger, og Bellona merker det med flere pengegaver fra fagforeninger. Ofte har man de samme miljøproblemene inne på bedriften som i det ytre miljøet.

Knut Henning: — Ofte er det jo arbeidsfolk som har mest å tjene på oppmerksomheten på miljø, for ofte er miljøet hundre ganger verre inne i bedriften enn det er på utsida.

VIL DU bli med i kampen mot miljøødeleggelsene? Da er det nok av organisasjoner du kan kontakte.

Natur og Ungdom,
Pilestredet 41 B, 0166 Oslo 1,
02 36 42 18

Norges Naturvernforbund,
Torggata 34, 0183 Oslo 1,
02 42 95 00

Framtiden i Våre Hender,
Torggata 35, 0183 Oslo 1,
02 20 10 45

Miljøstiftelsen Bellona,
Chr. Krohgsgt. 60, 0186 Oslo 1,
02 36 21 50

Greenpeace,
St. Olavsgt. 1, 0165 Oslo 1,
02 20 51 01

**Felleskamp. for Miljø
og Utvikling,**
FN-sambandet, Langesgt. 4,
0165 Oslo 1, 02 20 91 70

Syklistenes Landsforening,
Majorstuvn. 20, 0367 Oslo 3, 02
44 27 31

AKP/RVs
Miljøpolitikk-gruppe,
Boks 211 Sentrum, 0103 Oslo 1,
041 51 451

Norsk Forening mot Støy,
Kingsgt. 22, 0457 Oslo 4,
02 35 23 02

Aksjon Nærmiljø og Trafikk,
Vestgrensa 2, 0851 Oslo 8,
02 60 17 44

Norge i dag har et arbeidsmiljø som er fryktelig mange steder.

— *Dere kan sikkert komme med mange eksempler på at det skjer ting i lokalmiljøet, men på globalt plan ser jo framtida ganske stygg ut? Er dere optimister eller pessimister?*

Knut Henning: — Når det gjelder miljøkampen, så er jeg stor optimist, men når det gjelder miljøet veit vi at det vil komme store øko-katastrofer i framtida. Men det vil føre til at kampen mot miljøproblemene vil øke, og jeg mener det vil bety økt kamp mot de som har makt og kontroll over de beslutningene som blir tatt. I 90-åra og det neste tusenåret vil miljøspørsmål stå i sentrum i politikken.

Rune: — Jeg er også optimist, for jeg ser at det et kraftig engasjement blant folk flest, og jeg veit at det finnes ei løsning på ethvert problem vi står overfor her på jorda. Sjø om det bare er ti år til vannet fra den nedsmelta polisen begynner å skylle inn over kystene våre, tror jeg det er mye større grunnlag for optimisme i dag enn for ti år siden.

LEIF STEINHOLT

DUMHETENS BARBARI

EN AV DE FÅ innenfor ml-bevegelsen som har jobba seriøst med miljøspørsmål er AKP (ml)s tidligere leder, Pål Steigan.

Før sa han at sosialismen med nødvendighet ville avløse kapitalismen. Nå sier han at sosialismen vil avløse kapitalismen dersom jorda overlever.

— Kapitalismen har vist seg seiglivet, men her har den møtt et problem den ikke kan reformere. Marx og Engels sa det er to ting kapitalismen må: Den må utbytte arbeidskrafta mest mulig, og den må tyne naturen mest mulig. De hadde et godt eksempel på det. Mens skogene fornyer seg over generasjoner, må kapitalismen tenke kortsiktig profitt. Kapitalismen utvikler seg i sykluser. Dengang var de på 10 år, innenfor denne tiden måtte investeringene lønne seg. Det de så var at skogene på Cuba ble hugget ned, og at det låg goldt land-skap tilbake.

— De har fått rett også. Idag er skogene redusert til en brøkdél. Fortsetter vi i samme tempo har vi ikke noe regnskog i 2010.

POLITISK ØKONOMI

— Men det stikker dypere enn som så også. For det første: Den investerte kapitalen må øke seg selv. Gjør den ikke det er hele sirkulasjonen bortkasta. De er ikke interessert i selve produktet, nylonstrømper eller hva det måtte være. Gir ikke produksjonen overskudd, går de konkurs. Det er de interessert i, ikke å fornye seg, de må hele tiden legge nye områder under seg. Dette er kapitalismens vesen. Den gjør regnskog til vare.

— For det andre er kapitalismen et vareproduserende samfunn. Vi er lønsslaver, men også forbrukere og marked. Større salg gir større overskudd, derfor har vi bruk og kast-mentaliteten. I Oslo idag har vi f.eks. dobbelt så mye søppel som for 10 år siden. Og det er helt OK for kapitalismen. Vi er også forbruksslayer. Markedsføringen skaper enda større behov igjen, enda vi vet vi må ned i ressursforbruk. Vi har nok butikker i Oslo til å betjene en befolkning på 12 millioner. Og det ble investert mer på butikkinnredning ifjor enn investert i utdanningssektoren.

STORTINGET

Han tror ikke at kapitalismen rommer løsningen på miljøtrøbbet, snarere

*Planeten er i livsfare. Truet på livet
av sine høyeste skapninger. Dumheten driver
et barbarisk spill, med seg
selv som innsats.*

vert imot. Men det kan tenkes at Stortinget presses til å lage lover mot forurensingen.

— Det er klart endel positive ting kan skje. Kanskje kommer stortingsmeldingene heretter på resirkulert papir. Kanskje begynner flere å bruke roll-on i stedet for spray. Det strider ikke med kapitalismen, miljøet truer deler av den også.

— Men i 1973 ble det vitenskapelig bevist at ozon-laget ville bli halvert om tredivde år dersom utslippet av halogener og KFK-gasser ikke ble redusert. Det eneste som er skjedd er at noen land har forbudt spray. Vi vet at kloden går under, men ingenting skjer.

— På et internasjonalt møte for et par år siden i Montreal, med bl.a. Norge og 12-15 andre land, ble det vedtatt å halvere utslippene av halogener og KFK-gasser innen 1999. En økning til 110 prosent ble tillatt til 1993. Likevel vil nivået være høyere i '99 enn i '73, så forskerne dengang vil få rett. Selvsagt skulle det vært satt stopp med en gang, men det er markedet som bestemmer. Investeringene må gi overskudd. Et annet eksempel på det er at det i Kanada drives aggressiv propaganda for at asbest ikke er farlig. Kanada er også verdens største asbestprodusent.

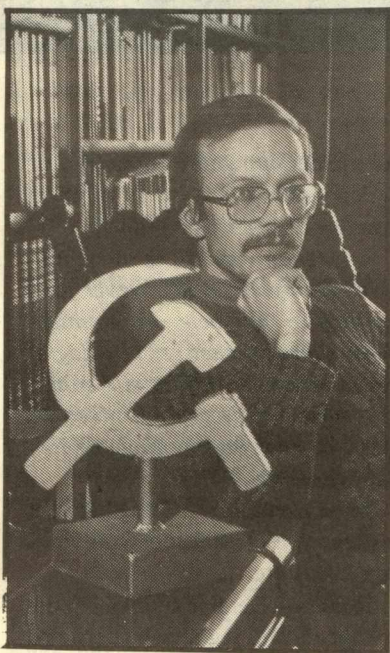
SOSIALISME

— Det har vært gjort endel forsøk på å erstatte markedskreftene med planlegging og sunn fornuft. Men halvparten av de unge i Tsjekkoslovakia har luftveiproblemer. Halvparten av drikkevannet i Polen er ubrukelig. Den gamle kulturbyen Krakow må kanskje fraflyttes allerede i dette århundret. Og alle husker vel Tsjernobyl. Tilstanden i

Østblokken er alvorlig.

Da Steigan begynte å studere emnet, hvordan miljøet blir bevart i de sosialistiske forsøkene, trodde han at Kina var kvalitativt mye bedre enn Sovjet. Og det var mange som mente som han.

— Grunnen var at Kina rett etter opprettelsen av Folkerepublikken i 1949, forbedret luften, og startet treplanting for å hindre flom. Da han i 1970 var på besøk i sosialis-

Pål Steigan ser skeptisk på kommunistenes forhold til naturen.

FOTO: KLASSEKAMPEN

men, snakket de om resirkulering av avfall. Miljøbevisstheten er nok også større i Kina. Kineserne bygger på en eldgammel – tusenårig – kultur, med sterk vekt på harmoni. Under Tang-dynastiet utviklet de et havbruk som nesten ikke forurenset, og som langt overgikk dagens norske havbruk hvor vi stapper antibiotika i fisken.

— Men Kina, både under Mao og etter, er like ille som Sovjet. Pa-

rallelt med skogplantingen drev de også avskoging. Energibruken er ineffektiv: Pr. enhet bruker de seks ganger så mye energi som USA. Kina har noen suksesser, men hovedsaklig feil.

DYNAMIKKER

— Det er forskjellige dynamikker som forårsaker miljøkatastrofer i kapitalismen og i land med planstyring. I de siste er det planlagte økokatastrofer. Når alt vannet i elvene som renner ut i Aralsjøen brukes til vanning av bomullsmarker, da synker vannstanden i Aralsjøen. Tidligere fiskelandsbyer ligger nå en mil fra vannet. En tredjedel av verdens største innsjø er borte. Dette er ikke markedets skyld, men en del av planen.

— Samtidig må selvsagt den anarkistiske markedsøkonomien vekk. Mindre enn 20 selskaper bestemmer verdens genetiske framtid. Det er jo absurd. En eller annen form for planøkonomi må vi ha. Bare ikke den i Kina og Sovjet. Disse har vært kjemisk rensset for miljøhensyn.

— Stalin uttrykte engang at sosialismens oppgave var å hele tiden øke produksjonen. Det er riktig for et fattig land, men ikke for en avansert økonomi. Vekst, hva er det? Vi må ta med miljøhensyn. Med mindre sløsing skal vi nå bedre resultater.

— Planlagte økokatastrofer er ikke en nødvendig del av sosialismen. Engels sa at mennesket tror det kan beseire naturen. Oppfører det seg som en conquistador, en erobrer, vil naturen ta igjen i 3.-4. ledd. Men dette er ikke tatt med i den marxistiske teorien. Mennesket er en del av naturen. Det må

økonomien må ta hensyn til. Det Stalin sa om sosialismen er en overlevning fra kapitalismen og filosofen Bacon som sa at menneskets oppgave er å legge naturen under seg.

MOBILISERING

Hvordan kan da en som ønsker å redde verden være sosialist? Økokatastrofene er ikke en nødvendig del av sosialismen. Men hvordan kan sosialister garantere at vårt samfunn ivaretar miljøhensynene?

— Det kan ikke sikres på annen måte enn ved kontinuerlig kamp. Du og jeg kan godt gå sammen og lage et samfunn der det er forbudt å ødelegge natur. Men det er ingen garanti. Det er i siste instans hos folk kontrollen vil ligge. Vi må drive massemobilisering nedenfra.

— Noen myndigheter i Afrika utkommanderte folk til treplanting. Det var riktig utfra et miljøsynspunkt. Men hvis folk ikke føler at det samsvarer med deres egne interesser, vil de boikotte. Det er det samme i et økonomisk system. Et opplyst eneveldt fungerer bra på papiret. Men i praksis er demokrati avgjørende for at et samfunn skal fungere.

— Det vil være en kamp mellom arbeidere og byråkrater. Noen må planlegge og administrere arbeidet. Og de vil ikke produsere selv. De vil være fremmede for det de driver med. Får ikke arbeiderne makt, får vi et byråkrati i ordets rette forstand, kontorvelde. Arbeiderne må få makt over premisene for produksjonen. Har de ikke det, vil de ikke ta ansvaret for at det skal gå bra.

— Vi må lage mekanismer som gjør det ønskelig for folk å bevare miljøet. Akkurat som vi idag har mekanismer som gjør det ønskelig for folk å ødelegge det. Det å sette opp prisene og skjære ned på tilbudet på kollektivtransporten tvinger folk til å kjøre bil. Med planøkonomi kan vi tenke langsiktig og lage motsatte mekanismer. Det er vel og bra med holdningskampanjer, men folk må ha en grunn selv til å bevare miljøet.

— Sosialismen blir ingen dans på roser. Heller på kvister og torner. Vi blir nok nødt til å spytte i henda. Men hvordan det blir avhenger av hvor lenge kapitalismen får lov å herje.

— I det siste har jeg filosofert litt over om mennesket er for dumt til å overleve. Jeg tror det ikke. Men det vil jo vise seg.

NICOLAY B. JOHANSEN

HVA HAR DE GJORT MED JORDA?

**What have they done to the earth?
What have they done to our fair sister?
Ravaged and plundered and ripped
her and bit her,
Stuck her with knives
in the side of the dawn,
And tied her with fences and
dragged her down.**

**Hva har de gjort med jorda?
Hva har de gjort med vår vakre søster?
Herja og plyndra og revet henne
og bitt henne
Stukket henne med kniver
der det lyser av dag,
Og bundet henne med gjerder og
trukket henne ned.**

«When the music's over», Jim Morrison 1967

TIDENE SKIFTER

50-tallet gikk over i 60-tall, og ungdomsopprøret flamma opp. I Norge ga unge revolusjonære ut bladet Ungsosialisten. Så kom 70-tallet, og Ungsosialisten ble til Røde Garde. Deretter, ett nytt tiår: Exit Røde Garde, inn med Rute 80; vegen gjennom 80-åra skulle stakes ut. Nå: 1989. 90-åra nærmer seg med stormskritt. Fortsatt trengs det et opprørsk ungdomsmagasin.

REBELL